

Nya Himalayaturer

Nya Himalayaturer

- kanske vår bästa resa någonsin – allt klaffade perfekt.

del 1 : *Till Dharamsala.*

Det kom ett meddelande på min telefonsvarare dagen innan jag skulle resa:

"Jag ringer vid midnatt svensk tid. Sudda ut meddelandet."

Rösten var Johannes, men jag visste inte varifrån han ringde. Min fjärde Indienresa var planerad sedan sommaren, och han var givetvis invigd i mina planer.

Han ringde exakt vid midnatt. "Res inte till Kashmir." Det var vad han ville säga. Jag hade planerat resan från Delhi upp till Jammu och Kashmir för att sedan besöka mera välkända ställen som Dharamsala, Rishikesh, Joshimath, Kausani och Almora, sedan ta tåget till Gorakhpur och därifrån ta bussen in till Nepal till Kathmandu och Pokhara, för att sedan fortsätta till Darjeeling, Kalimpong och Sikkim.

Det blir alltid bråk med Johannes om vart jag får åka och vart jag inte får åka. "Jag kan inte tala länge," sade han. "Du får bara inte fara till Kashmir."

"Varför?"

Svaret var typiskt för honom. "Du vet ju själv att det inte är klokt," nästan förebrående.

Naturligtvis var det inte klokt. En helt oskyldig norrman hade fått sitt huvud avskuret där uppe av vilda muslimer som tagit fyra andra naiva västerlänningar som gisslan. Alla visste att de hade sågat av huvudet på norrmannen. Ingen visste vad som hade hänt de fyra andra.

Jag kunde inte lova att inte besöka Kashmir. Jag lät det vara en öppen fråga.

Naturligtvis hade han rätt främst ur den synpunkten att ett besök där skulle stjäla mycket tid av min resa: det var 800 kilometer från Delhi till Srinagar, som jag hade tänkt tillryggalägga med buss under primitiva omständigheter.

Det uppstod även annat strul från början på resan. Jag bokade den redan i slutet av augusti. Först tio dagar före avresan meddelades det mig att Aeroflot hade lagt om sina rutten beroende på kriget i Afghanistan: de vågade inte längre flyga över Afghanistan nattetid. Detta lät ju dramatiskt och romantiskt tilltalande och acceptabelt. Rutten skulle i stället läggas från Moskva över Sharjah i Arabien och sedan fortsätta till Delhi. Detta skulle medföra en nödvändig övernattning i Moskva. Denna skulle Aeroflot bjuda på med hotell och allt, lovade min resebyrå, och jag svalde betet.

Söndag morgon steg jag upp klockan 8 för att lämna mitt hem klockan 9 och ta flyget 11.45. Emellertid fick jag på flygplatsen veta att det skulle gå först 14.25. Dessutom blev det sedan försenat "p.g.a. tekniska problem".

Klockan 9 på kvällen kom man fram till Moskva. Där fick man veta att Afghanistan-problemet var rena bluffen. Rutterna hade lagts om 15 september p.g.a. säsongskifte, och det var hela saken. Vilde jag sova över på hotell i Moskva fick jag betala för det: 45 dollar.

Där satt man på Moskvas flygplats med en trevlig natt framför sig på hemska stolar i en typisk flygplatsmiljö till all lycka åtminstone inomhus. Det bjöds på middag med vatten, några grönsaker, litet bröd utan smör, och en skinnslamsa som krampaktigt skulle föreställa en liten fisk. Potatistärningar ingick också i begränsat antal. Middagen serverades utan kniv, varför man fick bena fisken med fingrarna. Fisken hade mera ben än kött. Då välsignade jag mitt förutseende att ta med mig rikligt med kakor och bananer från Göteborg för eventuella strapatser. På Landvetter hade jag dessutom köpt en Sherry och en Martini för 112 kronor. Även de kom väl till pass, men så ynkelig var

maten under denna dags ryska förhållanden att en liten fingerborg Martini var tillräckligt för att få allting att virvla.

Det blev en minnesvärd natt på Moskvaskyflygplats. Samtliga över natten kvarhållna passagerare valde att slagga på stationen, som fick karaktären av ett större tättläger, där negrer och hinduer, indonesier och kineser, peruanska indianer och unga luffare från hela Europa snart låg i drivor omkring i hela restaurangen, som var flygplatsens enda någorlunda varma ställe. En gammal vän till mig dök upp på flygfältet: Franco, italienare bosatt i Göteborg, naturaliserad svensk, flitig resenär och entusiastisk Nepal-expert, som jag inte hade sett på 20 år ungefär. Nattens show stals emellertid av en del unga engelsmän, som gjorde hela natten till en fest. Vid femtiden på morgonen väcktes alla sjuovare bryskt av en städande gorilla, en typisk pensionerad och omskolad tyngdlyfterska, som engelsmännen prompt ville fotografera. Hon gjorde motstånd, men engelsmännen gav sig inte utan fotograferade henne ur alla tänkbara synvinklar, som om hon var en Marilyn Monroe: "Stå still och le lite, så vi får föreviga dig, din pompösa kossa!" Och förevigad blev hon, om än hon knappast gjorde sig ens på bild.

Alla vraken som då väcktes hade haft en ganska förskräcklig natt. De flesta hade sovit på det kalla hårda golvet. En finne, som slöt sig till oss, hade till välsignelse en uppblåsbar huvudkudde, som dock kollapsade. Några, som jag, valde att försöka sova på stolar, ställda tre i rad, med bruten eller åtminstone tillkroknad rygg som resultat, ty stolarna var buckliga. Men hopkrupen kunde man ändå i denna obekväma sits få några timmars sömn och drömma om värmen vid ett fritt Medelhavs blåa brusande vågor, medan dock engelsmännen föredrog att festa hela natten. De drack whisky direkt ur flaskan.

Följande dag fungerade flyget, och trots en mellanlandning i Sharjah vid Persiska Viken kom man sedan fram till Delhi till kvällen. Himlen var klar, och planet flög in över Delhi, som bjöd på ett häpnadsväckande skådespel. Denna vidsträckta oöverskådliga ljuspunktsstad där nere blixtrade och flammade överallt, som av miljoner plötsliga blixtrar från jorden. När vi kom närmare såg vi även talrika fyrverkerier. Det var fest på gång i hela Delhi.

När man sedan med taxi åkte in till staden från flygplatsen hörde man också ljudet av bombkrevader överallt. Som fordon längs dessa pyrande gator, där fyrverkerier och smällare flammade i varje gathörn, var man ständigt i skottlinjen och beskrev nästan ett väldigt gatlopp, ty vägen var lång.

Vid busstationen var allting kaos. Den gängse bussen norrut mot Pathankot gick inte på grund av festivalen. Moloken beredde jag mig på en trist hotellövernattning, när en gubbe menade att det gick en buss från perrong nummer 9. Han hade rätt. Jag köpte en biljett, satte mig i bussen och inväntade nöjd dess avresa. Gradvis blev den fullare, och när den skulle gå bjöd min sitskamrat mig på en kopp te. Då uppdagades det att min biljett inte gällde för just den bussen. Att betala två gånger för en enkel resa roade mig inte, så jag lämnade bussen och ställde mig att invänta en annan, som inte såg ut att komma.

Emellertid inväntade även en annan ung man från Kashmir samma buss som aldrig kom, och vi kom i trevligt samspråk med varandra. Det hela slutade med att han bjöd mig till sitt hem i Srinagar, och jag var i högsta grad lockad att acceptera. Samtidigt kom bussen, och vi tog plats bredvid varandra, så att vi kunde fortsätta samtalet.

Emellertid infann sig samma situation på denna buss: den biljett jag köpt gällde inte för just den bussen, och jag fick köpa ny biljett om jag ville sitta kvar. Det finns olika bussbolag som konkurrerar, och en biljett på en buss gäller inte på en annan fastän färdsträckan är den samma. Denna gång valde jag att lösa ny biljett, ty den var åtminstone billigare.

Naturligtvis kunde jag tyvärr inte acceptera min vän Selims inbjudan, hur frestande den än var. Johannes hade avrått mig, bara resan dit skulle stjäla två dagar av min indiska vistelse, och jag hade hela Garwhal och Nepal framför mig. Den norska gisslans

öde, som fått huvudet avsågat, hade genljudit i hela världen, och ingen visste vad som hänt de andra fyra. De var helt enkelt försvunna och om levande troligen under ganska brydsamma omständigheter. Det var nästan varje västerlännings plikt att visa solidaritet med gisslan och inte resa till Kashmir. Vintern var redan på väg, och passen till Leh och Ladakh var redan stängda. Det var bättre att satsa på en Kashmirresa i mars-maj någon gång. Jag lovade dock Selim att återkomma, och det såg han fram emot.

Bussresan 400 kilometer norrut till Pathankot startade halv 11 på kvällen och nådde målet halv 9 på morgonen. Bussen var oavbrutet så full så att folk fick stå, minst tre man trängdes på varje bänk, och även om man inte riskerade att ramla om man somnade, då man av trängseln hölls i konstant upprätt ställning, så blev det inte mycket sömn.

På morgonen ägde en solförmörkelse rum medan jag satt på busstationen i Pathankot och väntade på nästa buss, men förgäves väntade jag på att få se den. Det skulle visa sig senare att jag dels tagit miste på tiden och att den dessutom bara var synlig 20 mil söder om Delhi. Även från Pathankot till Dharamsala var det svårt att finna en buss, och jag hade redan parkerat mig på en "kompromiss"-buss, som jag måste byta från på halva vägen, när rätt buss plötsligt uppenbarade sig. På den fanns det gott om plats, så där ramlade man ständigt omkull hela vägen, då det var omöjligt att värja sig mot sömnen. Detta erfor även åtskilliga andra passagerare, som rumlat om i Diwalifestivalen hela föregående natt och nu fortsatte rumlandet med att ramla och störta omkring sittande och sovande i högar i den våldsamt krängande bussen. I princip hade man nu överlevt två nätter utan sömn.

Hur överväldigande dessa strapatser än var var det ändå en oerhörd glädje att åter få vara i Indien. Festen i Delhi vid min ankomst var som ett särskilt personligt välkomnande, och med en gång när man kom ut ur flyget träffades man av de berusande exotiska indiska dofterna, som omedelbart förför en med sin mjuka ljuvhet, och som bara finns i Indien. Det var som att vara hemma igen, och i Dharamsala fick man till och med en säng att få sova i.

del 2 : *Dharamsala*

Dharamsala är kanske det ställe i Indien som kommer närmast Shangri La-idealet. Omgivningarna är i alla fall de mest idealiska med den ytterst kontemplativa miljön, den omedelbara närheten till de höga bergen, Dalai Lamas närvaro i samhället och den konsekventa, konstruktiva buddhismen överallt. Tibet är idag världens hårdast drabbade land, men i Dharamsala genom exiltibetanerna möter man kanske världens starkaste framtidstro och beslutsamhet.

Platsen är därför mycket populär för västerlänningar, som söker sig hit från alla delar av världen och i de mest olika tänkbara syften. Några av de intressantaste var här för sin hälsas skull. En mycket vacker tysk ung dam hade kommit hit för att genom tibetansk medicin och levnadsföring bota sin cancer, vilket än så länge medfört önskat resultat. Hon menade, att det viktigaste av allt var att radikalt förändra sitt sinne och sina attityder. Hennes teori var att alla cancersjukdomar härrörde från en människas attityd och känsla av att vara ett offer för livet i stället för en som behärskar sitt öde. En annan patient från Canada var här för att göra någonting åt sina dåliga lungor.

När vi var här med Tony i februari var det fullständigt fel säsong med iskalla nätter och hela stället i reträtt. Nu var nätterna i sena oktober fortfarande varma, min rumstemperatur gick aldrig under 20 grader (utan uppvärmning), och stället kryllade av folk från hela världen. En vacker fransyska (Marie) hade flugit från Paris samtidigt som jag från Göteborg men kommit ännu billigare undan än jag med Aeroflot, då hon begagnat sig av ett rumänskt flygbolag med lika karnevalsaktig övernattning i Bukarest

som jag haft i Moskva. Men mest överraskande var det att här träffa på ett sällskap italienare från Milano, som dominerade hela restaurangen Kailas med sin animerade konversation. Till slut kunde jag inte låta bli att gå fram och delta. De var mycket positivt överraskade av att här bli tilltalade av en främling på italienska. Det var en ensam ganska komediantaktig herre med tre vackra damer från Milano, och emedan han tydligen inte ville dela någon av dem med mig fann jag det säkrast att småningom lämna dem i fred.

Jag kom fram till Dharamsala klockan 3 på tisdag eftermiddag efter en 17 timmars resa med buss från Delhi (540 km), men onsdag morgon gick jag upp till Triund nära snögränsen 1000 meter ovanför McLeod Ganj, som är på 1850 meters höjd. Promenaden tog 2 1/2 timmar upp och märkligt nog lika lång tid ner, då nedstigningen var mera påfrestande för benen. Andra på väg upp till Triund, som man mötte på vägen ner, kunde man uppmuntra med den paradoxala sanningen, att "ju högre upp man kommer, desto mera tröttsamt blir det, varför det just därför blir desto angelägnare att fortsätta ännu högre upp." Den sentensen gäller hela livet.

Varje dag klockan 11 på morgonen förekom det intressanta föredrag på Biblioteket, som då hölls av någon hög lama. Föreläsningarna var mycket uppskattade, de hölls på engelska, och publiken, som då nästan bara bestod av västerlänningar, var mycket talrik. Föredragen, som varade en timme, kunde behandla de mest olika ämnen, som "hur man rår på sin lättja", enkla fundamentala levnadskonstregler, fundamental buddhism eller ren historia.

Tyvärr var inte min vän den svåråtkomliga damen hemma. Jag försökte knacka på hennes dörr flera gånger, men sista gången jag gick ner till Biblioteket, i närheten av var hon bor, var det redan kväll, hon borde ha varit hemma, och min buss skulle avgå 19.30. Hon var alltså inte hemma, så jag måste skriva ett litet meddelande på en serviett och lämna den i hennes brevlåda, så att hon åtminstone fick veta att hon varit eftersökt och ej endast av Dalai Lama.

Min sista måltid drabbade jag ånyo samman med italienarna från Milano, och de ville prompt veta vilken bok jag höll på att läsa där på restaurangen. Av alla böcker råkade det vara en bok om Caterina de' Medici, Frankrikes maktfullkomliga drottning på 1500-talet, damen bakom Bartolomeinattens massakrer, en florentinska. De var mycket imponerade. När vi skildes sade vi "Ciao ciao" som man brukar, och strax innan jag gick ut genom dörren sade också en tibetansk kvinna "Ciao ciao" till mig. Hon ville vara med. Den livliga italienska konversationen hade väckt tibetanernas munterhet och intresse.

Kort sagt, bara gott om Dharamsala, den idealiska viloplatsen och första anhalten i Indien, nyckeln till Himalaya och Tibet, det goda tibetanska hjärtats hemvist, den goda moralens och uppbyggliga optimismens kanske främsta ställe i världen.

del 3 : *Till Rishikesh*

Bussen gick från Dharamsala 19.30 och var en direktbuss till Dehra Dun. Resan var på cirka 850 kilometer, och Dehra Dun nåddes enligt tidtabellen klockan 10.30 efter 15 timmar. Det var en vanlig indisk landsvägsbuss med hårda sitsar, inga bagagehyllor, tjockt med folk som stod i gången hela resan, och annat dylikt.

Med på denna bussresa var två mycket långhåriga insnöade flum-tyskar, som liksom jag skulle till Rishikesh. Det uppstod problem med dem under färden, ty de hade tagit två av platserna längst fram till vänster bredvid chauffören i besittning, som det var förbjudet att sova i, vilket förbud de envisades med att ständigt trotsa. De trodde att konduktören och chauffören bluffade när dessa ständigt förbjöd dem att sova, fastän grälen och förmaningarna mot deras sovande ständigt upprepades med beundransvärt tålmodig tjatighet. Det var ingen bluff, utan det var förbjudet att sova på

de platserna av den logiska anledningen, att om de somnade och ramlade av sitsen kunde de äventyra körningen genom att exempelvis blockera bromsen. De envisades med att fortsätta somna, och varje gång blev de väckta under samma förmaningar. Så förflöt deras hopplösa natt.

I Dehra Dun envisades de med att vilja ta långa drinkar och pausera, medan jag ville rycka med dem genast till Rishikesh, då jag visste att Dehra Dun inte var något drägligt ställe för sådana som vi. Det var här jag med Tony begick vårt första misstag under februariresan, vilket kanske utlöste alla de andra. När vi kom till Dehra Dun tog vi in där på resans eländigaste hotell (Akash Deep) i stället för att omedelbart fortsätta till Mussoorie. Hade vi kommit till Mussoorie hade vi sluppit bli beroende av hotellet i Dehra Dun, vi hade kunnat ha desto trevligare desto längre i Mussoorie i stället, som kanske var vår gemensamma resas höjdpunkt, och Tony hade kanske sluppit bli sjuk, och så vidare.

Som väl var fick jag loss de båda långhåriga insnöade flum-tyskarna, och den förhållandevis korta bussresan till Rishikesh (43 kilometer på 1 1/2 timme) blev oförglömlig genom de äventyrliga flodkorsningarna. En bro var skadad och så bräcklig, att inga bussar och lastbilar släpptes över den, utan dessa fick i stället köra genom vattnet längs improviserade vägar och vadställen. Bussen körde genom hundratals små strömmar korsande hit och dit i en imponerande labyrint av improviserade vägar. För varje ny flodfåra som plöjdes igenom med gasen i botten skrek alla barnen i bussen av jublande förtjusning.

I Rishikesh visade jag de båda långhåriga insnöade flum-tyskarna mitt hotell där, the Tourist Rest House, världens kanske bästa hotell i norra Indien, som dessutom var billigt med ljuvlig trädgård och perfekt restaurang. Tyskarna tittade surmulet på ett rum och sade sedan att de också ville titta på andra hotell innan de bestämde sig. De försvann och kom inte tillbaka. Troligen ångrade de sig men hittade sedan inte vägen tillbaka. De skulle så småningom till blomsterfestivalen i Pushkar efter att ha flummat vid Ganges i några dagar.

Paradismiljön vid Rishikesh kan inte beskrivas. Den är helt enkelt fullkomlig, särskilt vid mitt hotell *par préférence* Rishilok eller the Tourist Guest House, tidigare the Tourist Bungalow, i stadens norra utkant på en liten höjd med en underbar trädgård och en förnämlig restaurangservice, som man kan njuta av i trädgården om det behagar. Där kan man slappna av och filosofera, duscha och sträcka ut sig och prata bort tiden med andra tacksamma västerlänningar.

Men mitt viktigaste göromål i Rishikesh var att söka upp min unge vän från senast, Harish, vilket inte var så lätt, då min hotellvärd bara visste att adressen låg utanför staden. I stekande middagssol gick jag ändå ut på jakt, frågade mig fram, gick för långt, övervägde att ge upp och råkade just då befinna mig på rätt gata, när jag för tredje gången frågade och gav saken en sista chans. Gatunumret var "28/4 lane 4", och varken gatunamn eller siffror var utsatta. Till slut såg jag dock nummer 29/2, varför jag dök in där och frågade i ett telefonservicekontor. Mannen där tillkallade en annan man, som råkade komma förbi där just då, och som råkade vara – Harishs egen fader.

Han tog mig genast hem till sig, och vi hade ett långt givande samtal tillsammans, varunder jag fick träffa hans underbart vackra fru, hans andra äldre son och hela släkten med hela vänskapskretsen. De ville prompt att jag skulle stanna på både lunch och middag, men jag avböjde lunchen och föreslog att jag skulle återkomma senare, när Harish kommit hem från skolan. Det var svårt att få dem att acceptera detta. De ville helst att jag skulle stanna där och inte lämna deras hus på minst två dagar.

Klockan halv 5 fick jag träffa Harish, när jag återkom punktligt på överens-kommen tid. Han är tretton år och har en lektion i engelska varje dag i skolan, det är fem timmar i veckan. Just nu har han börjat studera "As You Like It", som han tycker är mycket svår. Han har även en engelsk antologi som lärobok med bara engelsk poesi.

Tre brev hade han skrivit till mig sedan jag senast tillskrivit honom, men han hade inte avsänt dem, då jag meddelat min förestående ankomst till Rishikesh. Vi hade en mycket angenäm afton tillsammans med hela familjen och hela vänkretsen, och där finns alltså en hel koloni av människor i Rishikesh som läser den engelskspråkiga upplagan av "*The Free Thinker*" med stort intresse.

Hans äldre bror körde mig hem på sin scooter, och då fick Harish följa med och titta på mitt rum med dess ringa inventarier. Harish har skött vår kontakt högst korrekt och exemplariskt och tar den mycket seriöst. Det egendomliga med honom är att han har ett egyptiskt utseende med lång haka och långt bakhuvud, vilket ingen annan i hans familj har. Det första intryck jag fick av honom, när han spontant tilltalade mig på gatan i Rishikesh i februari, var, att det här var en ung och begåvad prins. Hans far medgav att han är mycket intelligent.

Här har vi alltså en av mina indiska rötter: en direktkontakt i Rishikesh med både det ur-indiska och Indiens framtid. En intressantare förpliktelse kan man knappast ha.

del 4 : *Joshimath och Badrinath*

Bussen gick klockan 4 på morgonen i nattmörkret från Rishikesh till Joshimath. Resan tog tio timmar inklusive en tepaus i Rudraprayag och en lunchpaus i Piplikot. Tio timmar för en sådan resa (25 mil) längs enfiliga slingerbults- och serpentinvägar är otroligt snabbt. Jag hade turen att få en skicklig chaufför, som satsade allt på den första etappen, innan solen gick upp, och tog det lugnast den sista och svåraste.

Jag återfann mitt gamla hotell i Joshimath vid världens ände vid foten av Indiens högsta Himalayatorpar, en indisk gudsförgäten Klondykehåla; men den trevlige unge man, som tog så väl hand om mig här senast, fanns inte kvar. Rumspriset var 75 rupier inklusive toalett och (kallvattens-)dusch, men jag fick inleda min rumsvistelse med att städa upp efter föregångaren, en viss Julio Orán från Argentina, som bl.a. missuppfattat den indiska toaletten och satt sig på huk med skorna på på toalettsitsen i stället för på emaljkransen. Jag fick även skura alla hans efterlämnade hinkar.

När mörkret faller på i Joshimath sätter alla samtidigt på strömmen, och då går alltid alla säkringar över hela staden. Detta är typiskt för alla samhällen med elektricitet i Himalaya. Klockan tio på kvällen, när de flesta gått och lagt sig, kommer strömmen tillbaka överallt, när ingen har användning för den.

Eftersom jag kom så tidigt fram till Joshimath redan klockan 14 kunde jag genast satsa på linbanan upp till Auli, Indiens längsta linbana på 8 km. Emellertid infann sig en mängd problem. Linbanan gick inte om det inte fanns ett minimum av egentligen 15 men minst 11 passagerare, och jag var ensam. Ingen annan hade intresse av linbanan. Moloken gick jag därifrån och mötte då på väg upp ett sällskap av indiska turister från Goa, gamla och unga, som råkade vara just 11 till antalet. Så långt hade jag tur, och vi kunde köpa biljetter. Goaturisterna skulle emellertid stanna i Auli, och linbanan kunde inte ta mig ensam ner. Följaktligen köpte jag en full biljett för att åka upp, som gällde upp och ner men för mig bara upp, och en stollift ner, (Auli är Indiens enda ort för skidsport,) för sammanlagt 200 rupier. 150 var för kabinen upp och 50 för stolliften ner. När jag kom upp till toppen (2740 m.ö.h.) fanns det ingen stollift ner - den gick inte. Linbanemästarna hade lurat mig, och jag fick vandra ner 20 kilometer. Emellertid fanns det diverse genvägar som gjorde promenaden värd besväret, men oturen slog till igen: på ett sådant enastående ställe med svindlande utsikt över alla Indiens högsta Himalayatorpar tog min kamerafilm hastigt slut, och de finaste bilderna blev aldrig tagna. På vägen mötte jag bland annat en koloni langurer, de gråvita aporna med svarta ansikten, men min film var då hopplöst slut.

Nästa dag hade jag vikt för en utflykt till Badrinath, tillsammans med Kedarnath och Gangotri ett av hinduismens främsta pilgrimsmål till Ganges olika källor. Badrinath

var emellertid särskilt intressant. Det hade varma källor, det hade varit buddhistiskt, och det låg på 3100 meters höjd vid foten av glaciärerna från Kamet, Indiens näst högsta berg beläget på den tibetanska gränsen.

Dessutom hade jag tur. Vägen var alltså öppen, och det gick regelbundet bussar dit. Vid mitt lilla billiga hotell Marwari mötte jag två engelsmän som också tänkt sig till Badrinath, de enda västerlänningarna i trakten utom jag. De skulle åka dit i en privat bil men först till den andra porten klockan 9, medan jag tänkt ta bussen till den första klockan 6.30. Emellertid visste min hotellvärd att berätta, att det inte skulle finnas några bussar tillgängliga nästa dag till den första porten utan först till den andra klockan 9.

Detta egendomliga portsystem måste förklaras. Vägen till Badrinath är nästan inte ens enfilig, och för att trafiken ändå ska flyta dit utan olyckor har de infört systemet med att indela trafiken i omgångar. Dessa omgångar startar samtidigt från Joshimath och Badrinath klockan 6.30, 9, 11.30, 14 och 16 och möts alltså alltid på halva vägen. Just där ligger det ett litet samhälle där man kan hämta sig, dricka te och ta det lugnt, tills alla fordon samlats och bommarna öppnas åt båda hållen. Militärer övervakar och kontrollerar det hela, då det är så nära den tibetanska gränsen, och olyckor inträffar nästan aldrig.

En nackdel med detta system är att man inte kan stanna på vägen och fotografera. Trafiken måste flyta jämnt om den skall fungera. Man får i stället chansa på att fotografera från bilfönstret i krökar eller när fordonet saktar ner. Har man tur får någon motorstopp och blockerar hela vägen just på ett lämpligt ställe för fotografering.

Engelsmännen visste var jag bodde, och på kvällen kom den äldre av dem förbi och knackade på och berättade, att de i alla fall skulle satsa på den första porten på morgonen och erbjöd mig att följa med i deras bil. Jag blev överlycklig och tackade genast ja. Klockan 6 skulle jag infinna mig på morgonen i deras hotell.

Vi hade sedan en mycket angenäm dag tillsammans. Det var far och son från Hampshire som var ute och reste under två veckor i Indien för att besöka intressanta och heliga platser. De hade upplevt den totala solförmörkelsen från Fatehpur Sikri utanför Agra klockan 8.33 den 24 oktober indisk tid, (jag hade då suttit på bussen till Pathankot och sedan inväntat eklipsen i väntan på Dharamsalabussen men blivit besviken då ingenting hänt klockan 10.06, då jag beräknat fel tidpunkt.) och hela Agra hade då lämnat staden för att uppleva solförmörkelsen (100% nästan en hel minut) från Fatehpur Sikri, kullen med monumentalbyggnader fyra mil söder om Agra.

Fadern var i datorbranschen och såg ut som en pigg 60-åring med helt snö vitt hår. Han chockerade mig med att berätta att han bara var 43, alltså yngre än jag, medan han trodde mig vara omkring 30. (Min ålder tycks bereda mig och andra ständigt nya överraskningar. I Rishikesh hos Harishs familj talade jag till fadern som till en betydligt äldre och mognare man än jag själv, och så var han bara 38 år!)

Vi hade tur som kom till Badrinath så tidigt. Vi lämnade detta pittoreska pilgrimsmål till den tredje porten 11.30, och just då började bergen i norr höljäs i mörka hotfulla moln. Dessa följde oss hack i häl på vägen ner, medan vi såg de höga majestätiska bergen bakom oss insvepas i tjocka ödesdigra moln och försvinna.

Badrinath är intressant för sitt läge och sina varma källor, men orten tycks leva på bara sina pilgrimer, och som samhälle är det ganska intetsägande. Folket där lever under ständigt hot mot sina liv genom den oupphörliga lavin- och jordskredsfasen året runt. När vi lämnade Badrinath bakom oss var det som om hela världen bakom oss bergtogs och uppslukades av denna överväldigande faras verklighet.

Vi skildes sedan i Joshimath. Far och son ville ta linbanan upp till Auli en gång till, där de redan varit en gång, och jag hade lust att följa med dem men betänkte mig inför faran av de moln som nu även nalkades från söder. De skulle sedan fortsätta till Rudraprayag, där det var farligt att gå utomhus efter mörkrets inbrott på grund av herrelösa leoparder och elefanter, medan jag skulle fortsätta mot Kausani och Almora åt ett annat håll.

Jag fick anledning att glädja mig över att jag ej begivit mig upp till Auli än en gång, ty på eftermiddagen började det regna, helt i trots mot säsongens väderordning. Detta regn kommer dock att göra gott, ty monsunen kom för sent i år. Torkperioden varade en och en halv månad längre än vanligt, och i stället fick Indien slåss med en och en halv månads skogsbränder över hela norra Indien, tills regnet äntligen bröt ut, som sedan blev för kortvarigt. Må det regna. Indien behöver regn.

Några slutliga hemtrevligheter med mitt hotellrum i Joshimath: då rummet trots toalettrum med vattenklosett och dusch saknade handdukar, hade de flesta rumsgästerna påtagligt torkat händerna på gardinerna. Detta är vanligt bland fattiga hotellgäster i billiga hotell. Till slut blir det svårt att finna något ställe kvar på gardinerna att torka sig på som inte redan är svarta. Gardinerna får hänga i evighet.

Den indiska populärmusiken är ganska enerverande med sina monotona melodier ackompanjerade av en hel orkester av bara olika slaginstrument medan den kvinnliga sångrösten är evigt samma jamande gnäll. Intill mitt hotell hade ett etablissemanng tydligen en kassettbandspelare som spelade samma kassettband om och om igen hela dagarna. Det var bara det att bandspelaren gick för fort, som när man spelar 33-varvs skivor på 45-varvs hastighet. Den indiska popmusiken sålunda uppvarvad gör ett obeskrivligt intryck. De jamande katterna (primadonnorna) blir i stället till frenetiskt pipande möss, och det hela ger intryck av en skenande cirkusmusik anförd av Piff och Puff hysteriskt dirigerande med sina röster. Hinduerna märker ingen skillnad från den rätta varvshastigheten, eller de har blivit vana.

Som sagt var, jag fick städa upp efter min företrädare på rummet, som inte ens hade spolat efter sig på toaletten. Värre var det dock med fönstret, som hade gått sönder, vars enda ruta hade ersatts med utspänt tidningspapper. Stängde man antingen toalettdörren eller rumsdörren eller öppnade någon av dem för häftigt blåste tidningspappret ut eller in, och man fick späna fast det på nytt, om man inte ville ha Himalayiskt tvärdrag. Ändå var det tunna tidningspapprets effektivitet mot draget tvivelaktig.

Detta som illustration till livet i det indiska Himalayas yttersta utposter.

del 5 : *Den långa vägen till Kausani*

Besöket i Badrinath, en av Indiens absolut mest avlägsna utposter mot Tibet, måste betecknas som en höjdpunkt. Blotta resan dit över fallfärdiga enfiliga tillfälliga broar, över vilka bara ett fordon fick fara åt gången, varunder hela bron skakade och gungade som i Jules Vernes Medicine Bow-incident (i "Jorden runt på 80 dagar", tågbron i Klippiga Bergen som rasade efter överfarten,) tre stycken sådana över raviner och forsar, och med tvånget att hålla absolut jämn takt med trafiken - saktade man ner blev man genast ilsket påtutad av hela karavanen bakom - gjorde turen unik i sitt slag. Mina båda engelsmän i baksätet utvecklade en teknik att fotografera ändå - på en serpentinväg kunde den som satt till vänster fotografera tills en hårnålskurva till höger kom, då han kvickt slängde över kameran till den andre, som då kunde fotografera på sin sida, tills en ny hårnålskurva kom, och kameran bytte ägare igen. Manövrerna krävde en viss precision av brittiskt mått.

En liten komisk episod tilldrog sig på min vandring ner från Auli efter att jag mött langurernas koloni. Dessa slängde föremål på mig och jagade bort mig så eftertryckligt, att jag nästan väntade mig att få träffa fler spontana djur på vägen. Plötsligt prasslade det i buskarna. "Här har man kanske chansen att få se en riktig glasögonorm eller kungskobra!" tänkte jag och stannade. Ljudet återkom. Jag smög mig bakom en klippa, klättrade upp en bit och kikade försiktigt över kanten. Vad fick jag se där i buskarna? En kvinna! Och bakom mig dök hennes man upp och såg bister ut. Han väntade sig

ingen förklaring utan såg ut att ämna skrida till handling genast. Då var det jag som försvann kvickt i buskarna utan att ens försöka förklara mig.

Den långa vägen till Kausani var inte längre än 20 mil, men det tilldrog sig en del på vägen. Bussen startade från Joshimath klockan 6 på morgonen. Ingen stjärna syntes, utan tvärtom regnade det fortfarande. Bussen blev snart proppfull, och jag hade blivit tillsagd att byta till en annan buss i Karanprayag. Om denna andra buss skulle komma kunde ingen garantera. Däremot hade min biljettförsäljare i Joshimath ställt det i utsikt för mig att det kunde uppstå problem på vägen.

Den andra bussen kom och försäkrade en obruten resa till Kausani, vartill jag köpte en biljett och pustade ut. Men det hade regnat. Vägen var ännu smalare och sämre än den till Badrinath, och det gick hela tiden uppför. Från var jag satt kunde jag se att hastighetsmätaren aldrig översteg 30 kilometer i timmen utan snarare höll sig mellan 15 och 20. Snart övergick vägen till att få en allmän lervällings något lösare konsistens. Farliga vattendrag korsades, men bussen klarade alla vadställen. Till slut kom man fram till en lastbil som stod stilla framför oss. Framför den stod det en lång rad andra lastbilar, bussar och jeepar. Ännu längre bort kunde man se de första i raden av lastbilar, bussar och jeepar som stod vända med nosen mot oss. Blickarna sökte sig då till vad som fanns emellan. Där låg en lastbil en halvmeter ner i dyn och hade tydligen råkat ut för ett litet jordskred, som inte gjorde saken lättare. Vid lastbilen stretade ett antal nergyttjade personer uppgivet med något. Ett femtiotal personer från de båda köerna stod runt omkring på behörigt avstånd och tittade på.

Det var bara att ta upp en bok och läsa för att få tiden att gå. En del andra passagerare tog det ännu lugnare och låg med munnarna upp och snarkade på vid gavel. De var tydligen vana vid sådant.

Men proppen löste sig, och vi kunde fortsätta. Klockan halv tre kom vi fram till resans lunchställe, och då återstod ännu halva resan. När lunchen var över bad mig busschauffören stiga ur och sätta mig i en överfull jeep i stället. Där satt redan den enda övriga i sällskapet som skulle till Kausani, en äldre gentleman. Ytterst obekvämt med benen uppdragna under hakan och med allt bagaget tillknycklat till oigenkännlighet fick man sitta där och trängas tillsammans med tio andra i en stinkande rykande sardinburk. Man såg ingenting av utsikterna. Det var värre än någon bussresa.

Två mil från målet stannade jeepen och gick inte längre. Vi som skulle vidare fick hoppas på att det skulle komma en annan jeep. Det kunde ta dagar. Stället var en obeskrivlig håla där ingen talade engelska och alla skyltar var på hindi. Den hette Garur eller något sådant och låg halvvägs mellan Baijnath (berömt för sina ashrams och sitt vackra läge) och Kausani. Varning emellertid för detta hål mitt emellan! Till slut hittade vi en villig taxichaufför, men han vägrade köra oss om han inte fick minst 7 passagerare - vi var fyra. Det hjälpte inte att jag erbjöd mig att betala mera. Till slut satte han dock knotande i gång med sex passagerare, när en annan konkurrerande jeep dök upp.

Klockan 17 kom vi fram till Kausani efter 11 timmars färd och bara 195 kilometer - det var alltså inte ens 20 kilometer i timmen. Emellertid var därmed sagan inte slut. Min medpassagerare från Karanprayag, den gamle gentlemanen, måste ännu fortsätta 5 mil till Almora, och nu var det skymning. Han förklarade, att bussen vägrat fullfölja resan på grund av förseningen. Det gick inga bussar till eller från Kausani efter klockan 3. Så nu var det hopplöst för honom att komma fram.

Emellertid lyckade jag hjälpa honom. Jag kände genast igen en god vän från mitt förra besök i Kausani, och han lyckades uppbringa en frivillig taxi. Överlycklig fortsatte den gamle till Almora med dagen räddad.

Det var egentligen min gode vän som först kände igen mig. Han påminde mig om att jag då lovat bo hos honom i hans hotell. Jag bad honom visa mig dit, och det var alldeles förträffligt till det facila priset av 50 rupier per natt. Sålunda blev man mer än översvallande väl mottagen med varm famn och härd efter resans hittills svåraste strapatsdag.

Mer än detta varma välkomnande betydde dock upplevelsen av att bara få komma upp till Kausani. Luften där är så mirakulöst välgörande. Där finns flera ashram, och ett av dem har ett tempel enkom tillägnat Mahatma Gandhi med bilder och porträtt från hela hans liv. (Med sådana öron måste han ha haft en exceptionellt god hörsel!) Detta tempel och ashram ligger på toppen av samhället, varifrån man har en av Indiens mest storslagna utsikter över hela Garwhal och 300 kilometer av dess högsta toppar som uppradade bredvid varandra. Vädret verkade nu också att vara på bättringsvägen, redan vid Karanprayag hade solen börjat titta fram, så låt oss hoppas på morgondagen!

del 6 : *Kausani och Almora*

Det var oemotståndligt att stanna två nätter i Kausani i Kumaon. Den första morgonen var vädret inte det bästa men dock på bättringsvägen, varför jag beslöt att ge Kausanis berömda utsikt en extra chans, och det lönade sig. Den andra november var morgonhimlen kristallklar, och det enda moln som syntes på hela himlen var litet snömoln som vid soluppgången blåste ifrån Nanda Devi's högsta topp.

Detta otroliga skådespel att från Kausani kunna se alla Himalayas högsta toppar i Indien från Kedarnath längst i väster längs Chaukhamba, Neelkanth, Nanda Chunti, Trisul, Devasthan, Nanda Kot, Nanda Devi och Pindari ända till bergen mot Nepals gräns är en så svindlande upplevelse, att det kanske rentav överträffar intrycket av Kanjenjunga från Sikkim och Darjeeling. De berg i detta massiv som man inte kan se från Kausani är endast Kamet, Hathi Parwat och Dunagiri, som skymms av Nanda Chunti och Trisul, som av dessa berg är de Kausani närmast belägna (50 kilometer). Till Nanda Devi är det 80 kilometer, och till Kedarnath och topparna mot Nepal är det omkring 120. Allt detta, som omspanner drygt 20 mil, ser man från en enda punkt!

Ytterligare förgylldes tillvaron i Kausani av närvaron av Chris från Sussex, en van Himalayavandrare, som just tog igen sig på mitt hotell inför nästa dust med 7000-meters-topparna. Han hade varit i de flesta av de vackraste ställena i Garwhal och kände hela landet väl. Han var en öppen bok för alla som behövde expertisråd angående att vandra i Garwhal. Han skulle nu vandra i sju-åtta veckor, sedan fira jul och nyår i Bangkok, sedan fortsätta till Nya Zeeland för att arbeta där i några månader för att sedan återkomma till Indien för nya fjällvandringar. Han försökte organisera sitt liv så att han jämt kunde resa omkring och samtidigt få betalt för det. Hans utseende var ganska härjat efter många års tydliga strapatser, men hans sätt var det mjukaste och mest sympatiska tänkbara. Jag kunde tänka mig att han var den idealiska reskamraten på tuffa fjällvandringar. Han hade gärna haft mig med på några, men tyvärr var mitt program redan fullt.

Kausani har gamla traditioner som pilgrimsmål med flera ashram, och Mahatma Gandhi själv vallfärdade hit, vilket förklarar förekomsten av ett omfattande Gandhi-Ashram, som utgör centrum av det lilla samhället. Det bästa hotellet heter Prashant och ligger högst upp närmast ashramet. Priserna där ligger från 35 till 100 rupier och inkluderar tillgång till varmvatten och dusch. Innehavaren själv är intimt förknippad med någon hög helig guru i Indien, om det dock inte var Gandhi själv.

Nära Kausani ligger Binsar, som en tandläkare från Bombay rekommenderade mig, varifrån man enligt Chris har en ännu bättre utsikt än från Kausani. Hur är detta möjligt? Detta ställe och andra, som Jageshwar och Dwali, får vänta till en annan gång.

Resan till Almora var förhållandevis lätt och bara på 52 kilometer (drygt två timmar). Vid detta kära återseende med denna trivsamma lilla stad, som efter Kausani och Badrinath med andra Klondykehålor var som en plötslig metropol, tog jag in på hotell Kailas, det enda hotell i Almora som det verkligen är värt att bo på. Det är från 1885 och pyttelitet men utomordentligt pittoreskt och trivsamt. Värden har en gästbok där gästerna får skriva vad de vill, och det var bara att instämma i deras spontana

superlativer. Värden, en gammal hindu, är ett underbart original, som för 50 år sedan gjorde en pilgrimsresa till Kailas, hans livs äventyr. Över hans lilla portierdisk hänger ett imponerande fotografi av det heliga berget. Han mindes mycket väl den gamle legendariske Swami Pravananda och var förvånad över att jag kände till honom. Han förelade den mycket intressanta möjligheten, att man kunde inlämna en petition till den indiska regeringen om att få göra en pilgrimsresa till Kailas den hinduiska vägen och få den bejakad. 100 pilgrimer tillåts göra denna resa varje år, och man måste inte alls vara hindu, allt enligt min gamle vän Shyam Lal Hiralal Shah, eller kort och gott Mr Shah, som skämde bort en mer än man förtjänade med god mat och hinkvis med obegränsade mängder te.

Även min gamle vän från hotell Ambassador, som varit så hjälpsam senast när Tony och jag desperat jagade varandra över bergen mellan Almora och Pithoragar, hälsade jag genast på, och han kände genast igen mig. Vårt samtal blev livligt och ihållande, och han var mycket intresserad av att om möjligt hjälpa Tony och mig med hans tröjprojekt i Darjeeling - eller andra intressanta affärsprojekt. Han trodde Nepal skulle vara intressantare och lättare än Darjeeling. Vi får se. Jag skickade genast ett kort hem till Tony om de troliga tendenserna och premisserna i detta eventuella affärsföretag. Vår vän med hotell Ambassador har god erfarenhet av att göra sådana affärer i Bombay, där han dock blev lurad, fick gå i bankrutt och i exil till Almora, där han dock tycks klara sig förhållandevis bra med sin lilla rörelse och sitt primitiva hotell. Han är åtminstone en perfekt informationskälla, då han noggrant genom engelskspråkiga medier och tidningar följer med i allt vad som händer både i Indien och runt om i världen. Han kan inte förlåta Frankrike för att det spränger atombomber, och han kan inte förlåta Amerika för att det militärt understödjer Pakistan, som understödjer oroligheterna i Kashmir.

del 7 : *Naini Tal.*

Det bästa med Almora var just detta kära återseende med en gammal vän, den bästa sortens hindu, helt ärlig, rättfram och öppen hjärtlig och dessutom intelligent och vaken som få. Jämför honom med holländaren som bodde på mitt hotell, en hinduistisk freak-flummare, troligen självpensionerad hippie efter alltför många trippar.

Bussresan till Naini Tal var svår men slutade desto lyckligare, då man kom fram till detta unika indiska paradiset i form av en liten stad uppförd runtom en liten sjö, som i Englands Lake District, eller ännu snarare, som vid de italienska sjöarna. Staden ligger på 2000 meters höjd, och om man i gryningen vandrar upp till China Peak, den högsta punkten som syns från staden (2611 meter) har man därifrån en utsikt som i klart väder överträffar både Kausani och Auli. Där uppe i en liten hydda bor Alam alldeles ensam, men vid niotiden på morgonen får han sällskap av några vänner från staden, som kommer upp för att göra affärer med turister nerifrån genom att erbjuda dem te och chips med annat. Dessa hans vänner är där bara för geschäft, men det lönar sig att gå upp i gryningen eller skymningen när Alam är där ensam. Man får gärna stanna hos honom över natten, och han lagar riktigt god mat. Han har ett mycket enkelt och naturligt sätt men är något av en filosof, och hans Gästbok är fullklottrad av besökarens från hela världen anteckningar om hans gästfrihet, hans goda sätt och mat och intressanta konversationer. Jag lovade att hälsa på honom igen nästa år, då allt lutar mot att det måste bli fem veckor i Indien.

På vägen ner från detta höga ställe inträffade en *force majeure* som hade kunnat sluta riktigt illa. Det händer ofta när man är ute och vandrar i Indien att man helt plötsligt och genast måste göra toalett. Det hände på vägen ner från China Peak där stigen ringlade sig längs ett krön och där det därför var närmast omöjligt att diskret smyga sig undan i ett lämpligt buskage, då något sådant inte fanns tillgängligt. En nödlösning var

av nöden. Ett litet stycke längre ner kunde man smyga sig över på andra sidan kammen och där under ett litet träd med grenar uträtta förrättningen; men man var ändå synlig. Knappt hade jag hukat mig, så kom det förstås upp för stigen ett ansenligt antal unga kvittrande damer, som var mycket muntra och käcka till mods av det vackra morgonvädrets lovande prospekt. Det var bara att huka sig djupare ner, hålla sig förstenad med hela sin exponerade underkropp och hoppas på att inte bli upptäckt. Det lyckades, men det var förbålt nära ögon. Det finns knappast någon mera penibel situation än att bli upptäckt och överraskad av en kvinna (i det här fallet flera) mitt i.

Ett mycket ungt och trevligt engelskt par råkade befinna sig i Naini Tal samtidigt som jag. De var från Yorkshire, och vi stötte ihop gång på gång, så det var omöjligt att inte bli vänner. De var på resa i Indien per scooter, som de inköpt i Delhi, och hade redan avverkat fem veckor, däribland ett antal dagar i Dharamsala. De visste inte mycket om den tibetanska frågan, och jag kunde bereda dem nöjet att öppna denna värld för dem genom min tidning på engelska och adresser. De studerade miljökrisen runtom i världen och hade länge varit i Indonesien och rentav lärt sig indonesiska, medan hindi var svårare.

Det högsta vitsordet i Naini Tal måste jag dock ge mitt hotell. Tillsammans med en ung Naini Talare, som följt med mig ända från Almora, en mycket skygg och vänlig ung man som lärt sig tyska av en tysk turist, sökte vi vid ankomsten förgäves efter ett lämpligt hotell, men det var hopplöst: alla hotell var lyxhotell med TV på varje rum, då Naini Tals standard är hög. Till slut skildes jag från min hjälpare och fann på egen hand ett Y.M.C.A. högst upp efter en av världens tröttsammaste trappor med 142 halvmeterhöga trappsteg. Där fann jag äntligen rum utan TV, det var billigt, och värden (med hela sin familj) var älskvärdheten och hjälpsamheten själv. Han lagade åt mig vad jag än ville ha, bjöd på te alla tider på dygnet och värmdes varmvatten åt mig i ämbaren när jag så behövde. Då detta Y.M.C.A., en sorts turistvandrarhus, låg högt ovanför staden precis över mitten av sjön hade man dessutom god utsikt över allt och nära till allt. Det personliga bemötandet betydde emellertid mest. Bara därför stannade jag två nätter i stället för en och utnyttjade den extra dagen till vila och till att äta upp mig: det är absolut nödvändigt att man äter ordentligt i Indien. Så fort man sjunker ihop till lägre vikt än normalt minimum blir man mera utsatt och mottaglig för infektioner, förkylningar och annat, som kan bli svårt att bli av med. Den första varningssignalen är om man börjar frysa om nätterna. Den andra varningssignalen är om man börjar hosta. Om man inte genast lyckas eliminera dessa symptom är det klippt, och konvalescensen hemma (i Europa) blir lång.

En intressant sak med Naini Tal är, att där utom ett antal kristna kyrkor (bl.a. en katolsk med dagliga gudstjänster och en metodistisk) även finns ett buddhistiskt kloster (uppåt den nordöstra sluttningen) och en väl tilltagen moské (i nordvästra utkanten), som gör väldigt mycket väsen av sig under bönetimmarna över hela dalen, utom den dominerande hinduismens alla små manifestationer. Här finns alltså på en liten yta i en liten stad alla de fyra största världsreligionerna väl representerade utan att störa varandra, medan man alltså endast saknar en synagoga. Men det kanske finns det också.

Min bästa restaurang var "Negi" vid basaren, där både servicen och maten var förträffliga. I "Paradise" fick man vänta en timme på maten, medan flera andra lockande ställen var svindyra. Egentligen var det bara mitt Y.M.C.A. som höll måttet. Mina engelska vänner bodde emellertid för samma pris på "Prashant", som finns allmänt litet varstans över Indien, och som alltid tycks hålla en både hygglig och billig standard.

Utom den religiösa pluralismen har Naini Tal också ett imponerande utbud sportmöjligheter. Utom idealiska vandringar och en linbana upp till en förnämlig utsiktspunkt har Naini Tal också roddbåtar till uthyrning, som man kan snurra runt omkring sjön med, och man kan även hyra hästar för att med dem bege sig ut på

oförglömliga rid- och naturupplevelser runtomkring uppåt kullarna. Ridvägarna lär vara oklanderliga, och det kan knappast finnas bättre omgivningar för dristiga ryttare.

del 8 : *Den långa vägen till Darjeeling.*

Den extra vilodagen i Naini Tal visade sig ha varit befogad, ty den etapp som följde ställde allting på sin spets. Vägen från Naini Tal ner till järnvägsstationen Kathgodam vid Haldwani är bred och underbar, och denna järnvägsstation är också en av de bäst skötta i Indien och är dessutom billig - te kostar 1 rupier, och kaffet är inte dyrare än téet. Emellertid fick jag kanske just delvis därför till min middag en liten kanna kaffe i stället för te. För mig gjorde det detsamma, men jag hade inte druckit kaffe på så länge, att detta inmundigande verkade som rena drogen, och hela mitt system kom i uppror.

Följderna visade sig på tåget. Det gick an fram till Barauni i nordöstra Bihar, där jag skulle byta till Nordostexpressen mot Siliguri, men denna gång i Barauni hade jag inte samma tur som jag haft med Tony senast, då det tåg vi skulle byta till stod färdigt parkerat vid perrongen när vi kom fram. Denna gång var det 5 timmar försenat, och att spendera 5 timmar mitt i natten på ett ställe som Baraunis järnvägsstation är inte det allra mest upplyftande man kan råka ut för.

Detta ställe är bara en järnvägsstation och ingenting annat, men denna järnvägsstation är jättelik. Hindustans järnvägslinjer drabbar där samman i en korsväg som också inbegriper alla nordöstra Indiens tåg. När jag kom fram var tydligen alla tåg för dagen 5 timmar försenade, ty perrongerna var packade av tiotusentals människor som för det mesta liggande väntade på sina tåg.

Det är omöjligt att få klart besked på en indisk järnvägsstation, och där finns i regel ingenting som indikerar vilka tåg som går när eller från vilken perrong. Väntar man på ett försenat tåg är det bara att passa på alla som kommer och hålla sig framme när de kommer. Har man tur kommer man av en slump på rätt tåg till sist.

Järnvägsknutpunkten Barauni är dessutom förvirrande genom att de tåg som ska västerut löper ut mot öster, och vice versa. Kommer man på rätt tåg förbryllas man sedan av att det verkar gå åt fel håll. Om man ska till Guahati (i Assam) är det därför lättare att komma på ett tåg till Delhi än till Guahati.

Till detta kom oordningen i mitt kroppssystem. Det fanns visserligen allmän latrin på stationen, eller egentligen två, ty den andra var för damer ; men latrinen hade inget ljus, och det var natt. Det var kanske bäst att man inte såg hur den såg ut. Men med tarmsystemet i bakvänd ordning och i uppror dessutom var det ganska brydsamt att finna ett torrt ställe i latrinen att sätta ner sitt medhavda bagage på och att använda sig av medhavt toalettpapper med någon framgång. Enda sättet att göra toalett på med systemet i krig mot en själv är att befria sig från samtliga ben- och underkläder i förväg, och var ska man sedan placera dem i en mörklagd genomsumpig latrin?

Klockan fem på morgonen kom tåget, och det var i alla fall rätt tåg. Någon sömn blev det naturligtvis inte av under rådande omständigheter, och någon mat hade man inte fått på hela dagen, då Kathgodam-tåget via Lucknow och Gorakhpur inte har någon sådan service. Ej heller fick man någon filt på det nya tåget, då upppassaren sov; men man överlevde.

Det tog sedan hela dagen för tåget att komma fram till Siliguri i konsekvent snigelfart. Emellertid dök det till slut upp några misstänkta små molnpuffar längst bort mot horisonten. "Kan det vara bergen?" frågade man sig hoppfullt och vågade nästan inte tro det. Emellertid var jag såpass intresserad att jag gick ut ur vagnen och ställde mig på den guppande livsfarliga övergången till nästa vagn; och där låg mot norr hela Kanjenjunga i sitt mest fullkomliga majestät utbredd i hela sin härlighet och generöst synligt från hela slätten - avståndet torde ha varit 100 kilometer. Bara den synen, det välkommandet, var värt hela resan.

I Siliguri blev man väl omhändertagen och skickligt rickshaw-cyklad direkt till en väntande jeep, som förde en direkt upp till Darjeeling. Emellertid hade tåget varit 5 1/2 timmar försenat, så det kom fram först klockan 15. Från Siliguri till Darjeeling är det 80 kilometer, och det blev mörkt i dalarna redan klockan fem. Aldrig tidigare hade jag kommit så sent fram till Siliguri, och den långa färden upp för kullarna blev som en kapplöpning med mörkret, där mörkret måste segra. Emellertid var skymningsbelysningen magnifik, vädret var alldeles klart, och så fort solen gick ner gick fullmånen upp. Jag hade kommit fram till Darjeeling just i tid för att hinna uppleva fullmånen, och detta faktum plus det klara vädret lovade allt gott inför en soluppgång vid Tiger Hill följande gryning.

Emellertid hade resan från Naini Tal varat i 54 timmar på evigt rullande hjul eller under nervös väntan på att de skulle börja rulla. Givetvis var man helt slut. Emellertid tycktes magens oordning ha rehabiliterat sig, och man kunde åter fisa utan att befara fripassagerare - det perfekta symptomet på en frisk mage. Det första friskhetstecknet är om man kan låta vatten utan att det kommer ur fel kran, men en glad fjäril utan larver är det bästa tecknet.

del 9 : *Darjeeling.*

Tiger Hill i soluppgången med fullmåne i världens klaraste väder med Kanjenjunga och Mount Everest i blickfånget samtidigt, utom andra berg som Makalu, Cho Oyu och Chomolhari – kan man uppleva något mera fullkomligt och otroligt? Det kändes otroligt att vara i Darjeeling igen, resan dit på drygt två dygn från Naini Tal under vidriga omständigheter hade varit ogenomförbar men ändå genomförts, och vädret överträffade allt in-klusive alla mina tidigare besök - jag hade inte sett Mount Everest från Tiger Hill på tre år.

Naturligtvis blev man överentusiastisk och började genast vandra av sig benen upp till olika stupor på olika kullar, den ena mer svårtillgänglig än den andra. Klostret Ghoom håller på att utvidgas väsentligt, och ett väldigt hotellkomplex håller på att uppföras kring en av stuporna, "Sterling Resort", som redan är i verksamhet. Klostret Ghooms stupor är ett antal, och flera är hedrade till minnet av enskilda lamor; men den man ändå mest tänker på här är Lama Anagorika Govinda, den tysk-bolivianska Himalaya- och Tibetvandraren, som tillbringade ett antal år här.

Tonys och mitt värddpar från februari på hotell Dekeling tog hjärtvänligt emot mig, och vi hade en lång konversation om Tonys projekt. Han hade kontaktat dem från Sverige beträffande sin önskan att köpa hundratals tröjor från en tibetansk affär, där han hittat en som väckt hans entusiasm. Problemet var att han varken kom ihåg affärens namn eller exakt var den låg. Vårt värddpar hade gjort sitt bästa för att hitta affären men misslyckats. I augusti hade jag meddelat Tony min avsikt att besöka Darjeeling i november och åtagit mig att reda ut tröjaffären och om möjligt genomföra den, vilket han hjärtligt gått med på och uppskattat.

Från Almora hade jag skrivit till honom om vad jag trodde om möjligheterna. Risker var att affären inte hade någon exportlicens. I sådant fall var det min avsikt att inköpa kontant så många tröjor som jag kunde medföra ur landet utan att få problem med tullen. Jag trodde aldrig att jag skulle ha något problem med att hitta affären, då Tony beskrivit dess läge tämligen klart.

Vårt värddpar gav mig en lång historia om hur de i månader jagat upp och ner i hela staden och frågat alla utan att ha hittat den. "Okey," sade jag, "jag skall hitta den imorgon."

Efter att ha jagat i ett ansevärt antal timmar gata upp och gata ner och finkammat åtminstone tre av dem metodiskt måste jag inse, att det faktiskt var svårt att hitta den.

Det fanns hundratals tibetanska textilaffärer, och det fanns hundratals textilaffärer som hade stängt. Tonys efterlysta tröja var en T-shirt, och i november är det inte säsong i Himalaya för T-shirts. Få affärer hade någon enda, och om de hade var de aldrig ens tillnärmelsevis besläktade med Tonys fynd.

Sålunda tillbringades min första dag i Darjeeling med ett oupphörligt springande av mig benen i hela staden, som är mycket backig med stora nivåkillnader (från 2000-2300 m.ö.h.), till vilket kom pappersexercisen med mitt inresetillstånd för Sikkim, som först måste exerceras nere hos Deputy Commissioner's Office i djupet av staden, sedan stämplas hos Foreigner's Registration Office uppe på toppen av staden och därpå ratificeras nere hos Deputy Commissioner's Office igen.

Kvällen firades dock med middag i restaurang Orient, för mig den kanske bästa restaurangen i världen, inte bara för dess goda mat och imponerande meny, utan mest för dess miljö. Man kan knappast tänka sig något mer exotiskt i restaurangväg. Den ser mycket liten ut utifrån, ungefär som ett dockskåp, men vilket dockskåp! Väggarna är prydda från golv till tak med praktfulla bilder av den hinduiska gudavärlden jämte färgporträtt av familjen Gandhi och andra indiska koryfärer mellan glasskåp väl låsta, ty deras innehåll är alla Indiens bästa alkoholsorter, från Royal Challenge (den bästa whiskyn) till det sämsta ölet. Åt olika håll leder sedan den lilla restaurangen ut i korridorer med bås, som kan tillslutas. Man ser inget slut på dessa hemliga sidogångar. Restaurangen breder alltså ut sig invändigt i oändliga labyrinter fulla med hemlighetsfulla privata bås, där restauranggäster kan ha för sig vilka hemligheter som helst - ett perfekt ställe för hemliga konferenser.

Följande morgon var det meningen att jag skulle fara till Gangtok klockan 6.30 på morgonen, men när jag kom ner till bussen med allt mitt bagage fanns det ingen buss där på grund av strejk den dagen (9.11). Jag kunde tidigast fara till Gangtok dagen därpå (Mårten Gås). Det var den första dagen på hela resan som jag förlorat, men i stället kunde jag då utnyttja denna dag till att avsluta mina och Tonys affärer i Darjeeling. Dessutom kunde det inte skada med en dags paus och vila efter de senaste hektiska fyra dagarna efter Naini Tal med nästan ingen sömn och dålig mage.

Emellertid hade vädret hunnit försämrats. Redan min första dag hade det på eftermiddagen dykt upp hotande moln från söder, skymningen hade varit rödflammande av anryckande stormmoln, ett sådant väder förebådar normalt cykloner, och det var nästan för övertydligt att det var storm över Himalaya på gång. Torsdagen var helt grå och kall. Mot kvällen började det sakta regna. Fredag morgon, när jag äntligen skulle bege mig till Gangtok, ösregnade det som om alla himlens portar hade öppnats, det forsade ner så ymnigt att det var förvånansvärt att en buss till Gangtok alls vågade genomföra resan över brant stupande berg, genom forsande bäckar, över trådsmla broar och längs hårt trafikerade enfiliga vägar, utan någon sikt alls.

Med på bussen fanns det ett holländskt och ett schweiziskt par. Holländaren, en ung tusan till karl, var det mest hurtfriska jag har varit med om. Under fyra månader i Indien hade han aldrig råkat ut för någon hälsofnurra, fastän han åt vilken mat som helst och drack vilket vatten som helst. Han hade inget paraply och inga regnkläder heller, och han gjorde gärna show av hur föga ösregnet bekom honom. Det finns sådana västerlänningar i Indien också.

I Gangtok ösregnade det värre än i Darjeeling och mycket värre än när jag var här senast med Tony. Jag prisade mig dock lycklig med mina ordentliga vinterskor, mitt lilla italienska paraply och mina skyddande handskar, ty dagen i Gangtok var den rääste för året. Några utflykter till Phodung eller Pemayangtse kunde aldrig komma i fråga.

Vad som mest slår an på en i Sikkim är den vänliga attityden överallt, i synnerhet från riktiga sikkimeser. Tyvärr har dessa under de senaste 20 åren uppblandats kraftigt med framför allt inflyttade nepaleser men även hinduer. Sikkimeserna och Lepchafolket, som fram till 1975 var självständiga och hade en egen monarki, har efter Indira Gandhis Indiens uppslukande av landet blivit, liksom tibetanerna i Tibet, en minoritet i sitt eget land. I denna del av världen är det bara Bhutan som ännu håller ställningarna.

Ändå är Sikkim fortfarande en av de mest trivsamma och charmerande delarna av Indien. Huvudstaden Gangtok är mindre än både Darjeeling och Kalimpong men ändå väldigt bestyrst och bullersamt, och på de centrala marknaderna är trängseln och trafiken betänklig. Liksom över hela Indien slås man även i Gangtok av fenomenet, att man ingenstans på någon restaurang eller offentligt ställe kan vara i fred från den allestädes närvarande utomordentligt tjatiga och enfaldiga indiska schlagermusiken.

De tre primära utflyktsmålen från Gangtok är klostrena Phodang, Rumtek och Pemayangtse. Närmast till hands är Rumtek, som bara ligger tvärs över dalen, men det är ändå 24 kilometer dit, då dalen är djup, och bussar går bara sent på eftermiddagen, så man måste bli där över natten, och det kanske inte alltid är så bekvämt. Klostret Rumtek är säte för den andre Karmapa, abboten för en av de fyra stora ordnarna i Tibet, vars kloster i själva Tibet är Tsurpu, som bombades av flygplan till grus och flisor av kineserna. Denna ordens överhuvud tycks alltså i sin reinkarnation ha separerat sig i två olika överhuvuden, ett fenomen som verkar lika litet logiskt som de flesta märkliga mänskliga fenomen i Indien och det religiösa Asien.

Phodang ligger 43 kilometer åt norr, men dit är vägarna besvärliga, och efter ett heldagsregn, som nu, är det omöjligt att komma dit. Det kostar bara 29 rupier med jeep, men det går även i regel bussar tidigt på morgonen. Phodang, som ligger på vägen till Mangan, erbjuder en magnifik utsikt mot Kanjenjunga från Singhik omedelbart norr om Mangan, om man har lov att bege sig dit eller gör det ändå. Phodang erbjuder bekvämare vistelseförhållanden än de flesta primitiva orter i Sikkim.

Pemayangtse är emellertid det viktigaste klostret i Sikkim, det näst äldsta och huvudklostret för alla andra. Det ligger på 2085 meters höjd och är väl det närmaste man kan komma Kanjenjunga utan bergsklättring. Det tillhör den sällsynta Nyingmapa-orden, den äldsta i Tibet, instiftad av Padmasambhava på 700-talet, och strax ovanför det ligger Tashidingklostret. Båda är värda ett besök ehuru de är besvärliga att komma fram till. Bussresan från Gangtok till Gezing tar upp till åtta timmar, (man får räkna med en hel dag,) och sedan återstår det bara 6 kilometers vandring upp till Pemayangtse och en dag extra till Tashiding.

Dessa tre lockande utflyktsmöjligheter var tyvärr uteslutna för min del, dels emedan jag förlorat en dag i Darjeeling, dels emedan vädret varit dåligt, och dels emedan magen löst upp sig igen: dysenteriska utbrott infann sig tämligen nyckfullt och plötsligt när som helst med bara någon sekunds förvarning, och utbrotten var i regel explosionsartade. Då jag följt en strikt diet och följt alla konstens regler för att undvika dylikt var det lika omöjligt att förstå orsaken till detta sabotage mot min verksamhet som att åtgärda det. Den av alla människor som då kom med ett förvånansvärt expertråd var Johannes, min enda dietexpert i Indien:

"Drick sprit, helst på tom mage. Ta det som ren medicin, ej för mycket och ej för litet. Mer än en klunk men mindre än en munfull. Börja dagen med det, när magen är som tommast, och avsluta även din dag därmed, så att allt vad du intagit under dagen neutraliseras. Whisky är det bästa, ju starkare desto bättre. Det är en vidrig medicin med bieffekter, den är inte bra för något annat utom möjligen odlandet av magsår, men du kan åtminstone fungera normalt."

Faktum är, att jag inte hade några problem i Garwhal och Kumaon, så länge min medhavda Martini och Sherry varade, men dessa tog slut i Naini Tal, och därefter började problemen. I Barauni var jag helt alkoholfri, och där kom den första fasliga förlossningen. Jag beslöt att prova Johannes råd och köpte en 75-a "Director's Special", en indisk whisky av god kvalitet om dock inte den bästa, för 150 rupier (30 kronor), och den smakade därefter: som terpentin med tillsats av tvål och sirap. Som medicin var den vidrig tillräckligt.

Johannes ville inte denna gång att det skulle framgå ur "Fritänkaren" var i Indien han befann sig, då "Fritänkaren" ju även nu utkommer i Indien på engelska; men detta är redan reseskildringens 10-e avsnitt, varför det kommer ut tidigast till sommaren '96, då han säkert är någon annanstans. Han var i bättre form nu, han hade låtit sitt hår växa ut igen, han gick klädd i buddhistiska munkkläder och bar mörka glasögon på dagen: en mycket exotisk uppenbarelse bland många andra sådana i Gangtok och Sikkim, som mycket väl kan bli nästa hippie-paradis. Det finns en stark rörelse i Sikkim för oberoende från Indien, men att Indien skulle släppa Sikkim fritt är otänkbart så länge Kina är kvar i Tibet. Om Indien släppte Sikkim skulle Kina med stor sannolikhet forcera in sig dit i stället med ännu värre resultat för Sikkim än med indisk närvaro.

Johannes hade ringt till mig i Göteborg från Kathmandu och redan då meddelat att han skulle invänta mig i Gangtok. Då detta var en så viktig anhalt på min resa beslöt jag därför i Naini Tal att uppskjuta Nepal tills vidare för att i stället tidigare fara till Darjeeling och Sikkim. Vi fick nu en hel dag för oss själva i Gangtok, som mest tillbringades bakom slutna förhängen inne på skumma restauranger och tesjapp; men han visade mig även det finaste hotellet i staden, Tashi Delek, med makalös utsikt från teterassen över hela staden. Ett dygn där kostar 2500 rupier och inkluderar då alla måltider och allt annat. Miljonärer kan således bo bekvämt även i Gangtok.

När vi avhandlat det mesta presenterade han sin stora överraskning: en dokumentation som han själv hade gjort dagen efter en tvådagarskonferens med kineser och tibetaner den 1-2 november i Kathmandu. Jag hade nästan kommit för tidigt till Gangtok för att hinna få samtalen färdigskrivna: han hade avslutat dem på torsdag för två dagar sedan, alltså dagen före min ankomst. Hade jag inte förlorat en dag i Darjeeling hade jag kommit fram till Gangtok när Johannes bläck ännu var vått.

Jag hade inte kommit ihåg namnet på mitt hotell i Gangtok ("Blue Haven"), men på min beskrivning hade han ändå förstått vilket det var och bett en av personalen meddela sig till honom så fort jag dök upp. Sålunda dök han upp på mitt hotell i ösregnet med ett illa medfaret svart paraply bara en timme efter mig och innan jag ännu hade hunnit torka.

"Och Tony?" frågade han. "Och Kim?" frågade jag. Jag förklarade, att jag hoppades att Tony skulle bli nöjd med mina ansträngningar i Darjeeling för hans räkning, medan jag tyvärr inte skulle få träffa Kim den här gången. Han var i Dharmsala. Vi hade alltså rest i kors. Men om jag återbesökte Dharmsala innan jag lämnade Indien kunde jag kanske få träffa Kim då. En sådan möjlighet var lockande och inte helt utesluten. Om det är något ställe man gärna återvänder till som älskare av den tibetanska saken så är det Dharmsala.

Jag frågade Johannes om hans munkmundering. Han förklarade att han faktiskt blivit intagen under den buddhistiska klosterregeln, som är mycket sträng och som i varje buddhistiskt kloster världen över reciteras på nytt för alla munkarna var fjortonde dag. Reglerna är de samma i varje orden, och detta klostersistem är alltså det äldsta i världen och oförändrat sedan det instiftades för nästan 2500 år sedan. Johannes kallade sig numera en "ortodox kristen buddhist", och jag måste medge att i denna roll passar han perfekt. Varför han valt Gangtok som sitt nya högkvarter förklarade han med: "Jag vill vara på plats när vägen mellan Gangtok och Gyangtse öppnas för normal trafik."

När vi på kvällen intog en enkel vegetarisk måltid i en av de rysligaste syltorna i en av de mörkaste gränderna inträffade en lustig episod. Det finns ingen som jag kan prata

musik med som Johannes. Vi satt just och diskuterade den erbarmliga indiska schlagermusikerna, som inställsamt jamade i våra öron till öronbedövande dunka-dunk-rytmer, och Johannes hann precis säga: "Medge ändå att den här musiken med sin genomgripande melodik står på en skyhögt högre nivå än den hysteriskt skrikiga ihjäl förstärkta vulgärpopulärmusiken från västvärlden," när det plötsligt blev strömavbrott i hela staden, och all skvalmusik överallt kom av sig totalt och ersattes med den ljuvaste tänkbara tystnad. Man ser sällan Johannes glad, men nu kluckade han i mörkret och sade: "Herren är med oss! Hare Krishna!" Och utan att någon i restaurangen fattade sammanhanget deltog alla i hans munterhet. Måltiden blev sedan idealisk med alldeles tillräckliga stearinljus.

På tal om hans förvånande rekommendation av sprit så fanns det förvånansvärt många spritbutiker i Gangtok - nästan en i varje kvarter. I Almora och Naini Tal hade det funnits en i vardera staden, och spritförsäljningen där hade skett genom galler, som i en pantbank, som noggrant låstes fast som ett fängelse till kvällen. Här var alla spritbutiker vidöppna, och inga försiktighetsåtgärder hade vidtagits för att skydda butikerna mot inbrott. "Hur tror du hinduerna erövrade Sikkim?" sade Johannes. "På samma sätt som amerikanerna lurade till sig indianernas land - med samma eldvatten som oemotståndligt betalningsmedel. Därför finns det så få sikkimeser kvar." Och exakt samma recept begagnade kineserna mot tibetanerna med den skillnaden, att exempelvis en kinesisk spritsort som "de tusen fröjdernas vin" på mycket kort tid förstörde tibetanernas njurar.

Emellertid provade jag hans whisky-recept för magen, och det visade sig vara hundra-procentigt effektivt.

del 11 : *Sista dagen i Darjeeling.*

Det finns få bussresor som är så samtidigt hisnande och intressanta som den mellan Gangtok och Darjeeling. Teestadalen upp till Gangtok är så berusande vacker, som en lustgård alltigenom, och bussklättringen upp för kullarna mot Darjeeling är än mer berusande genom sitt ständigt växande panorama. På halva vägen ligger Kalimpong, som jag inte besökte den här gången.

När jag återkom till Darjeeling hade mitt tibetanska värdpar tyvärr inte längre plats för mig i sitt hotell, som plötsligt blivit fullt. I stället fick jag då en kär anledning att återbesöka mitt andra tibetanska ställe Shamrock, där jag blev mer än väl emottagen och för halva priset. Den riktiga värdinnan var bortrest men ersatt av en desto bättre "Shamrock Lily", som genast bjöd mig på te. Vi hade mycket intressanta samtal tillsammans främst om Tibet, då hon liksom ägarinnan är tibetanska, och hon bjöd på en underbar middag, kanske den bästa i Darjeeling för mig den här gången.

Före det hade jag i solnedgången besökt den japanska Fredspagoden och min gode vän Sri Ram. Kanjenjunga framträdde i sin varmaste och mest majestätiska glans i den glödande skymningen, och Fredspagoden är placerad just så, att en vacker solnedgång skall framhäva den. I en perfekt solnedgång blir Fredspagodens effekt en överväldigande skönhetsupplevelse. Liksom tre andra japanska Fredspagoder (en i Bihar, en i London och en till någonstans i södra Indien) är syftet en demonstration mot atombomben. Om någon nation har skäl till att kräva alla atombombars desarmering är det Japan, och detta land kan inte göra det på något mera värtaligt sätt än genom dessa glänsande rena Fredspagoder i bländande vitt med Buddhastatyer av guld.

Vägen dit är Darjeelings vackraste och går förbi Sri Rams lilla hus. Vi hade en angenäm samvaro som vanligt, han hade faktiskt tänkt på mig just den dagen jag kom till Darjeeling, och jag kunde denna gång inte bara ge honom en Fritänkare på engelska utan dessutom, om vi i Göteborg lyckas genomföra ett bokförlag, erbjuda honom att

kanske rentav en dag bli hans förläggare. Hans bok omfattar nu närmare 400 välskrivna sidor, ofta korrigerade och omskrivna, varenda en av dem med tänkvärt innehåll.

Denna sista underbara gripande dag i Darjeeling gjorde det ohyggligt svårt att lämna staden. Men min biljett till Pokhara var redan köpt och kunde inte ångras. Den hade kostat 270 rupier, vilket inte är litet i Indien. Så det var bara att stå sitt kast och fara och därmed med våld slita sig från denna lilla unika gamla säregna stad, för mig med det mest dramatiska läget och de mest trollbindande omgivningarna i världen, min personliga bas i Indien och det ställe i denna del av världen som mer än något annat alltid drar mig tillbaka.

Den långa resan till Annapurna

Den tog 29 timmar i buss. Den första etappen var ner till Siliguri. Där måste man byta fordon för att med jeep föras till gränsen för visumformaliteter och sådant. Från den indiska gränsstationen måste man ta sig till fots till den nepalesiska. Där emellan ligger det en bred flod med en oändlig bro över. Det är bara att gå på i den intensiva hettan med ryggsäck och handbagage. Tillsammans med mig var en engelska och en irländare, som inte ens hade dollars att köpa visum för.

Men allt förlöpte väl. Nepaleserna tog väl hand om oss, och jag blev särskilt uppassad av en hjälpsam själ, som inte övergav mig förrän jag satt säkert på rätt plats på rätt buss med allt mitt bagage.

Sedan började problemen. Den väg som bussarna tar från Kakarbhitta in i Nepal är lång och rak och ser imponerande ut på kartan. När Tony och jag planerade ett besök i Nepal i februari tog han för givet att denna väg var en autostrada. Tyvärr är det i stället så, att denna långa imponerande väg, som går genom hela Nepal och är en sorts "söderled", är den enda landsväg som finns i Nepal, med några kortare utstickare söderut och norrut till Kathmandu och Pokhara.

Denna Nepals enda landsväg är enfilig och i tämligen ofelfritt tillstånd. Bitvis har den rasat, ännu mera bitvis är den i ständigt rasande skick, och milslånga vägsträckor är den under evig reparation. Omkörningar kan bara ske om det omkörande fordonet kör ut på ängen. Ofta är vägen i så dåligt skick att alla fordon måste ta omvägar ut på ängen för att komma fram på vägen. Där detta är omöjligt uppstår det timslånga blockeringar och köer. Ett par jag träffade i Darjeeling hade suttit fast fem timmar i sin buss orörliga på denna väg på grund av vanligt regn.

Bussen, som man frivilligt åkte dessa 72 mil med och frivilligt betalade för, var en lyxbuss med superbekvämlighet, klass A "*de Luxe*". Bättre fordon fanns bara inte. Hur denna lyx egentligen manifesterar sig får varje passagerare finna ut själv på egen risk. Ryggsätena ska kunna sänkas, men ingen kunde sänka dem. Många fönster var trasiga, så att de inte kunde stängas, så att man hade kallt drag hela natten. Flera fönster gled upp av sig själva om man inte krampaktigt med handkraft höll dem tillslutna hela tiden. Försökte man sträcka ut benen under sitsen framför fick man smalbenen skurna av en skarp osynlig stålkant. Men det värsta var alla guppen.

Nepalesiska gupp är ingenting att leka med. På en nattbuss till Pokhara håller de en fullt sysselsatt hela natten. Om inte bagage ramlar ner över en är det grannen som ramlar ner över en. Ibland glider det bagage fram från under sätet bakom en och pressar fram ens ben så att smalbenen skärs av av den tidigare beskrivna berömda osynliga vassa stålkanten. Denna sofistikerade stålkant verkar enkom vässad för att behaga passagerare *de luxe*. Och så vidare.

Under dessa omständigheter kan man faktiskt säga att resan räddades av dem som förde liv hela vägen. En glad överste, som tydligen skulle hem på permission, tog initiativet i det glada folklivet ombord och anförde inte bara allsången utan rentav dansen, medan han frikostigt bjöd laget runt på whisky. En resedeltagare hade en liten kassetbandspelare med sig på vilken han spelade ett band med nepalesisk folkmusik.

Denna nepalesiska folkmusik bestod av en och samma melodi på exakt sju takter, som under resans gång upprepades femtioelva triljoner gånger, då han spelade om samma kassett hela tiden, och denna inte hade något annat innehåll, medan den berusade översten förtjust klappade takten med händerna och sjöng med under hela resan medan whiskyflaskan gick runt. Även texten till denna enkla melodi på exakt sju takter (till ett och samma ackord hela tiden) var den samma hela tiden. Ändå var den femtioelfte triljonte gången, som samma melodi och text upprepades, lika entusiastiskt ackompanjerad med taktfasta handklappningar och deltagen i av översten och hans glada gossar, som dansade och tog ett glas och sjöng med, och med lika stor inlevelse, som den allra första.

Efter 29 timmar och 70 mil på detta sätt började plötsligt Annapurna resa sig som en kolossal vit vägg eller ridå längs horisonten. Pokhara ligger på bara 900 meters höjd, men Annapurna reser sig mer än 7000 meter däröver och är följaktligen hisnande imponerande, i synnerhet som massivet ligger så nära inpå Pokhara. Det är bara drygt tre mil upp till den närmaste Annapurnatoppen.

del 12 : Pokhara

Som stad var Pokhara föga imponerande. Den ligger utspridd över hela dalen, och gångavstånden är oerhörda. Läget vid sjön är visserligen vackert och pittoreskt, och dess tjusning har dragit hit turismen, som tyvärr dominerar hela denna del av staden kallad Lakeside. Det luktar amerikanska dollars överallt, och man ser nästan fler västerlänningar än nepaleser. Pokhara är dyrare än Naini Tal, som ändå har en högre klass och stil.

Nepal är ett av världens fattigaste länder. Där finns exempelvis nästan inga järnvägar. De enda som finns är två små ynkliga blindtarmar som kommer upp från Indien. Den ena slutar i Dharan Basar i östligaste Nepal (från Calcutta), medan den andra skulle ha byggts upp till Kathmandu men kom inte ens halvvägs. Det blev inte fler järnvägar i Nepal då Nepal aldrig blev koloniserat och utvecklat av engelsmännen. Därmed har Nepal vissa för- och nackdelar som Indien saknar. Nepal är i stora stycken fortfarande jungfruligt och oexploaterat. Det har inte utsatts för den kolonisationsexploatering som sög ut Indien, men å andra sidan undfick Nepal heller aldrig någon ordning av engelsmännen. Landet blev aldrig organiserat och förblir oorganiserat ännu idag. Å tredje sidan har Nepal sluppit det trauma, som det innebar för Indien att engelsmännen blev utkörda och tog det bästa av Indien med sig.

En dag i Pokhara.

Morgonen var molnig. Tydligt är i Pokhara skymningen säkrare att satsa på när det gäller klar sikt och höga vyer än morgonen, då det tydligt för det mesta är molnigt. Likväl utmanades ödet och bestegs Sarankot 700 meter ovanför staden, men vägen dit är mycket lång och mödosam, då man antingen måste ta vägen genom hela staden eller följa sjön mot väster i en ännu längre och besvärligare omväg. Men det lönar sig vad man än gör. När jag väl kom upp öppnade sig molnen för hela Annapurnamassivet, och utom de sex Annapurnatopparna, av vilka endast den mest avlägsna nätt och jämnt överstiger 8000 meter, ser man också Daulagiri och längst i nordost Manaslu, ytterligare en 8000-meters topp, utom många andra lika snöiga berg.

Nedstigningen på baksidan mot sjön var en hisnande upplevelse, ty här är livet ännu helt oförstört, risfälten höll som bäst på att skördas, och det var som att komma i kontakt med människans mest jungfruliga sätt att leva. Här fanns inga turister, inga vägar och inte ens några stigar, medan ett och annat skördelag i stället var i farten på risfälten inför en öppen ridå av det magnifikt vackra sjölandskapet.

Tyvärr håller annars Pokhara på att exploateras för fullt. Man märker det främst på den utbredda turismen med dess följder. Flera gånger erbjöds jag att köpa hasch, bland annat av en mycket gammal kvinna, och där cannabis är så lättillgängligt finns det mycket turister och mycket rika turister, ty endast rika narkomaner reser utomlands för att röka. De har mycket dollars med sig, och där uppstår det ett artificiellt välstånd med en väldigt stor del av lokalbefolkningen som blir beroende av turismen. Detta märktes också på ett ställe som Manali i Indien. Tyvärr går blomstrande turism och droger vanligen hand i hand.

Genom detta förfaller många i lokalbefolkningen till att profitera och parasitera på enbart turismen. Var man än går i Pokhara utsätts man för guider som insisterar på att få tjänstgöra som vägvisare, och säger man att man varken behöver någon guide eller har några pengar insisterar de och tjänstgör de ändå, och sedan vill de ändå ha pengar och blir väldigt besvikna om de inte får några. Det hjälper inte att man tjarar om att man inte är någon fördömd turist utan bara en fattig pilgrim, ty det vägrar de att acceptera. För dem är en västerlänning lika med mycket dollars och behov av mycket droger. Något alternativ tycks inte existera för deras fantasi.

del 13.

På vägen upp mot Sarankot mötte jag ett desillusionerat engelskt par. De hade övernattat där uppe enkom för att få uppleva soluppgången över Annapurna. Av deras höga förväntningar blev det intet utan snarare motsatsen, då vädret var rått och fuktigt, och hela morgonen var inbäddad i gräsligt dis med råa vindar. Man såg ingenting av ens närmaste berg. Paret hade väntat och väntat i hopp om att himlen skulle klarna men till slut givit upp, och det var ett besegrat och slaget par med djupa rynkor och neddragna mungipor som jag mötte på avslagen nedgång.

Och knappt hade jag kommit upp så klarnade allting som genom ett trollslag, och runt omkring dånade hela Annapurnamassivet i all sin bländande skönhet omstrålat av den mest magnifika tänkbara sol från klar himmel. Antagligen nådde det gamla strävsamma paret just i samma ögonblick slutet på sin nedgång.

Uppe på Sarankot mötte jag Franco, som jag skilts från i Delhi. Han hade rest till Jaipur och Varanasi och sedan åkt buss till Kathmandu och där blivit övergiven av både sin guide och sitt resällskap. Han menade att min flygbiljett hem mycket väl kunde både konfirmeras i Kathmandu och till och med ändras från Delhi till Kathmandu till lördag den 18.11, om det fanns plats på planet. Detta lät som en underbar möjlighet, då mitt indiska program hade fullbordats och då jag egentligen inte behövde stanna här längre. Min resa skulle alltså kunna förkortas med fem dagar utan att jag förlorade något på saken.

En annan överraskning mötte mig nere vid Pokhara Lakeside vid strandpromenaden nära mitt hotell. Där återfanns de båda mycket långhåriga insnöade flumtyskarna, som efter att vi skilts i Rishikesh inte hade gjort mer i Indien än besökt Pushkars blomfestival och Benares. I den senare staden hade den ena blivit våldsamt magsjuk med diarré var tionde minut i sex dagar. Jag gav honom omedelbart Johannes preskription, men han ville inte ens intaga opium. Till deras förtjänst måste sägas, att de var lika frustrerade av Pokhara som jag. Det liknade enligt dem alldeles för mycket Mallorca, och det enda som skilde denna strandpromenad från Reeperbahn i Hamburg var en tills vidare frånvaro av alla fallna kvinnor. Efter så många enbart andliga upplevelser i Indien framstod Pokhara som chockerande materialistiskt och fasansfullt ytligt, ungefär som Agia Napa på Cypern, med exakt samma vulgärinternationella amerikanska skränmusik överallt på varje matställe med pizza, spaghetti, moussaka, hamburgare, cheeseburger, barer och danspalats och en utomordentlig kitschmarknad dominerande hela turistbyn. Även tyskarna var liksom jag i Nepal för första gången och

lika djupt deprimerade och chockerade av all denna materialism utan ett uns av andlighet - inga munkar, inga heliga gamla män, ingen religiös känsla någonstans. Tacka dollar-turismen för det.

I de äldsta delarna av Pokhara kunde man se spår av en gammal mer ursprunglig bebyggelse: underbara gamla tegelhus med utsökta utsirade rikt dekorerade fönster av trä. Detta var tydligen typiskt nepalesiskt.

Aktningsvärd var också den rikliga förekomsten av bokaffärer. De fanns nästan i varje kvarter. Tydligen är nepaleserna ett bokälskande folk.

Men den allt annat överträffande förtjänsten med Pokhara var den fantastiska anblicken av hela Annapurnamassivet, och som viloläger för Annapurnabestigare och fjällvandrare måste Pokhara vara alldeles idealiskt med den ljuvliga sjön, som man till och med kunde ta sig uppfriskande simturer i. Endast hästar hade man i Pokhara ej ännu kommit på att berika tillvaron med.

Mitt stamställe blev en liten enkel restaurang som hette Darjeeling. Det var kanske det enda stället i hela Baidam (Lakeside) som inte hade bedrövlig skränmusik på för fullt tutande i gästernas öron, som om oväsen var viktigare än maten. Jag förblev denna oas konsekvent trogen under hela min vistelse, och min värdinna där, som med sin man kocken faktiskt var från Darjeeling, blev riktigt fästa vid mig. Vi älskade alla tre Darjeeling, vilket förenade oss i ett hemligt samförstånd som uteslöt allt vulgärt och onaturligt i Pokhara, som bara försvann i dimmorna av allt oväsentligt nonsens i denna av ytlighet så ihjältorterade värld.

Bussen till Kathmandu följande dag, som tog 8 timmar (20 mil) tog priset. Det var en videobuss. Videon som visades under färden var från början till slut indisk våldspornografi från Bombay med mycket överdrivna teatraliska och melodramatiska effekter. Samtidigt som filmen visades förekom det reklam hela tiden på den nedersta tredjedelen av rutan. Det kunde hända, att när kropparna flög omkring som bäst i uppfriskande slagsmål, så var det samtidigt reklam för Air India, eller när alla interiörer konsekvent demolerades under de uppfriskande slagsmålen, så kunde det vara reklam för utsökta glasvaror och porslin. Stundom avbröts filmen totalt mitt i en dramatisk höjdpunkt av något tekniskt fel (med mycket "myrornas krig" som brusande mellanspel), och när filmen kom tillbaka var det mitt i en helt annan scen. Sålunda fick man aldrig veta hur det gick för den stackars man, som just höll på att bli hängd när teknikens under avbröt filmen, och när handlingen återkom var det bara förförelse-scener. Kort sagt, ingen i bussen följde med denna video, som tycktes vara enkom ägnad att göra resan ännu tröttsammare för passagerarna än vad den redan var utan denna prövande forcerade underhållning.

Från Pokhara finns det utomordentliga trek-möjligheter norrut. Min vän Franco hade varit i Jomsom vid Kaligandakis övre lopp, vilken ort är inkörsporten till Mustang, det legendariska konungadömet Lo, där de sista Khampagerillakrigarna hade sina sista baser för tjugoårskriget mot kineserna. Franco hade planerat att besöka Mustang men blev övergiven av sin guide på vägen. Söderut från Jomsom rinner Kaligandaki genom världens kanske djupaste dal, då floden skär sig genom Annapurnamassivet och Dhaulagiri, vilka berg reser sig 7000 meter över floden. Det var denna dal som doktor Michel Peissel utforskade med flotte för 20 år sedan. Det har sedan blivit en omtyckt internationell sport att ge sig i gummiflotte ut för de nepalesiska floderna, men Nepals myndigheter har ständigt återkommande problem med turister som bara försvinner utan att ens deras kroppar mera kan återfinnas.

del 14 : Kathmandu.

Detta är en mycket glad och trivsamt stad. Jag hade hört skräckhistorier om den dåliga luften, dammet, avgaserna och ofrånkomliga dysenteriepidemier, men allt sådant fann jag överdrivet. Visserligen är Kathmandu med sina fem miljoner invånare något för stort, och det kan inte mäta sig med det pittoreska Darjeeling i trivsamt. Men Kathmandu har ett större utbud och sjuder av dynamisk livlighet som måste betaga och smitta av sig på alla besökare.

Den stora stupan med ögonen, som förekom i Bertoluccis Buddhafilm, är en världsbekant sevärdhet, men det finns faktiskt två. Den mest iögonfallande ligger på toppen av en kulle med god utsikt över staden. Dit upp går en mycket spektakulär trappa. Den börjar med en lätt stigning i små trappor om tre trappsteg åt gången med en jämn gång där emellan. Sedan kommer de små trapporna allt tätare, plötsligt får de fyra och sedan fem trappsteg per trappa, och plötsligt stiger sluttrappan brant upp framför en. Det är alltså en ständigt allt brantare jättetrappa (324 höga trappsteg, 3 X 108,) som dessutom sluttar utåt, så att man hela tiden frestas att falla baklänges när man klättrar upp. Varning även för taken där uppe, ty där sitter det apor. Om man råkar stå under en tempeltakås med ett idealiskt perspektiv för fotografering kan det hända att man just då får en överraskande liten dusch över kläder och hår och i bästa fall ner i nacken. Det är i så fall en apa som pissar, *just for your information*.

Den andra stupan är större och intressantare. Vägen dit är längre, den ligger i den motsatta östra utkanten av staden, den syns inte från staden, och att promenera dit från centrum tar 1 1/2 timme. Dessutom är det nästan oundvikligt att gå fel.

Det är denna stupa som förekom i Bertoluccis film. Här är turismen inte lika påträngande, här erbjuds man inte att köpa cannabis som vid den andra, och här finns inga påflugna "tarts", tiggerskor med spädbarn på armen som hänger efter en och nästan sliter en i kragen för att få en allmosa, vilka är ganska allmänt förekommande och påfrestande i hela Kathmandu.

De berömda ögonen, som karaktäriserar denna och andra liknande stupor, förekommer bara i Nepal. Det är Buddhas egna ögon, och deras mening är, att man varje gång man gör något fel skall känna dem på sig. De utgör alltså manifestationen av ett slags nationellt samvete.

På vägen till denna stora vita stupa ligger ett hinduistiskt tempel som heter Vishnupati. Jag försökte ta mig dit, men tempelområdet är stort, och endast hinduer blir insläppta. Det finns ingen chans för en västerlänning att ens komma åt att få fotografera det. Trängseln är oerhörd, och här är geschäftsmarknaden dubbelt så livaktig mot de båda buddhistiska stuporna. Denna hinduistiska exklusivism, som alltså utesluter alla utom rättrogna hinduer, fann jag förvånande och främmande för den hinduistiska universella tolerans och öppenhet som denna religion annars predikar. Det var en klar kontrast mot buddhismens mer konsekventa öppenhet.

Det hade varit skönt att få fara hem fem dagar tidigare än beräknat, ty efter Kathmandu hade jag egentligen ingenting nytt kvar på programmet. Min kontaktman på Aeroflots kontor gjorde vad han kunde för att få mig med på lördagens flygplan, men tyvärr var det omöjligt. Dessutom lovade Delhi att ställa till med problem, då flyget Delhi-Moskva skulle vara fem timmar försenat på grund av ändrad tidtabell och jag därmed skulle missa mitt flyg från Moskva till Göteborg. Min man i Kathmandu visste inte hur detta problem skulle kunna lösas. Det var bara att hoppas på bättre tider och dricka te i Kathmandu så länge.

Teet i Nepal är sämre än i Indien. De ställen där det serveras gott te är mycket sällsynta och svåra att hitta. Däremot finns det ett stort antal förnämliga tibetanska restauranger. Mitt stamställe blev "Yak", där de hade utsökta yak-momos. Det var ett trivsamt ställe som åtnjöt stor popularitet. Min första kväll där hade ett franskt sällskap bokat halva restaurangen. De hade tydligen något att fira, kanske de just hade kommit

ner från Mount Everest, ty de festade mycket bullersamt och tog fram diverse medsmusslade flaskor Martini och Sherry. Deras stämning var så hög att ledningen måste dämpa dem en aning med att byta ut ett kasettband upphetsande Bach-musik (i raffinerad orkestrering) mot ett band med den mest saktmodiga och kontemplativa tänkbara tibetanska tempelmusik.

Mitt hotell "Marco Polo Guest House", som rekommenderats mig av Franco, var trevligt och väl skött (4,40 dollar per natt), men det fanns ingen papperskorg på rummet, och badrummet var offentligt med en klosett som inte fungerade. För att spola måste man själv sticka ner handen i spolvattnet och lyfta upp proppen. Det hade kunnat vara värre. Duschen fanns i samma skrubb, så att vanligen när man gick på toaletten var allting genomdränkt. Ibland fanns det varmvatten och ibland inte. Detta är hög Kathmandu-standard.

Bäst av allt var emellertid människorna. Nepaleserna kan i regel engelska, och de är ytterst förbindliga och hjälpsamma, ibland litet för. När jag en gång stannade för att fråga om vägen gav sig inte min hjälpare förrän han hade ritat upp en hel detaljerad karta åt mig. Många försöker sälja cannabis, men de menar inget ont därmed. De gör det för att behaga de rikaste dollarturisterna, i regel amerikaner, för att tjäna och behaga dessa.

Men framför allt är Kathmandu den stora Himalaya-metropolen. Det är en utveckling som Kathmandu uppvisar som även Lhasa borde ha fått. I stället är Kathmandu den blomstrande centralmarknaden i Himalaya medan Lhasa av kineserna reducerats till ett koncentrationsläger. Det är bara att hoppas, att obalansen skall åtgärdas, så att Kathmandu och Lhasa kan stå på samma nivå och konkurrera med varandra, i stället för att Kathmandu skall få vara utan konkurrens och Lhasa helt utslaget av kinesisk terror.

del 15 : *Den långa resan till Bodhgaya.*

Den tog 26 timmar med buss. Nattbussen från Kathmandu nådde Birganj vid gränsen klockan 4 på morgonen (efter nio timmar), och därefter började problemen.

Biljetten som köptes i Kathmandu inkluderade en hel resa till Bodhgaya och frukost i Birganj på morgonen för sammanlagt 550 Nepal-rupier. Någon frukost vid gränsen blev det inte. Te fick man och flera glas men ingenting mer. I stället fick man sitta där i mörkret och vänta tills klockan blev 6. Då öppnades gränsen.

Min nepalesiske kontakt förde mig över gränsen och på rätt buss i Raxaul. Där försäkrade han mig om att en av chaufförerna skulle hjälpa mig med bussbytet i Patna så att jag där kom på rätt buss till Bodhgaya. Enligt Kathmandu skulle det ha varit en direkt buss från Raxaul till Bodhgaya. Knappt hade Patna-bussen i Raxaul satt i gång, så försvann den "konduktör", som skulle ha hjälpt mig, spårlöst.

Där i Raxaul förekom det ett helt gäng av kriminella typer som hade som verksamhet att sko sig på turister från Nepal. En krävde 10 rupier av mig för att jag förde bagage på bussen, en annan krävde 10 rupier för ingenting (och fick ingenting), medan ytterligare andra, i synnerhet han som skulle ha hjälpt mig och som försvann, bad om extra pengar för sina tjänster och fick det. Dessa människor försvann alltså sedan utan att ha gjort något för att förtjäna vad de fick.

I Patna trodde jag mig ha turen att genast komma på rätt buss till Bodhgaya. Emellertid tillryggalade denna buss sträckan från Patna till Bodhgaya (11 mil) på sju timmar. Vi kom fram klockan nio på kvällen efter en ytterligt tröttsam utflykt i hela östra Bihar (med besök i bl.a. Nalanda och Rajgir) på Indiens sämsta vägar. När man kom fram var man därför i upplösningstillstånd, (vilket de facto manifesterades följande dag på toaletten). Alla mina resor till Bodhgaya har varit för djävliga, men de

tycks dessutom bli värre för varje gång. Den här fick jag dessutom betala dubbelt för (Patna-Bodhgaya,) som om den skulle ha varit värd det.

Ljuspunkten i denna mardrömsfärd var reskamraten Stefano från Venedig. Vi hade sällskap från Kathmandu hela vägen till gränsen, där vi skildes, då han saknade biljett vidare. Vi återfann varandra på Bodhgayabussen i Patna, där han då redan suttit och väntat i två timmar på dess avgång. Vi delade sedan rum i den burmesiska missionen och kom mycket väl överens, då vi hade samma engagemang i öst. Han hade rest i Tibet i sådana delar som Kham och Amdo men inte kommit fram till Chamdo. Han var egentligen sinolog men reste nu för första gången i Nepal och Indien. Under en fjällvandring runt Annapurna hade han drabbats av den fruktade Diardhya-amöba-infektionen, som resulterar i kronisk dysenteri och ständiga stinkande rapningar som av dåliga ägg. Det kan ta månader att bli av med ett sådant encelligt djur, som man får av det friska vattnet i Himalaya. (Långtidsbesökare vid Haidakhans ashram vid Ganges strax norr om Haldwani brukade vanligen bli långtidspatienter av denna famösa amöba. Källvattnena där sades ha en renande effekt, men kanske något för drastiskt renande, tyckte säkert somliga.)

Kort sagt, ju mindre sagt om denna resans värsta bussrese-mardröm, desto bättre. Bara förnedringen att komma ner från Himalaya till det fuktiga, ångande, tunga heta klimatet i Indien var mer än nog. Detta är också det största problemet för alla de exiltibetaner som kommit ned. Genom otaliga generationers vistelse uppe på en minimihöjd av 3500 meter har de utvecklat en särskild förmåga att klara av detta och blivit funtade för det, vilket när de etablerar sig i ett liv nere på slättlandet i stället blir ett extra vapen emot dem. Kineserna tål inte att leva uppe i Himalaya men har ändå etablerat sig där och jagat bort tibetanerna, som i hundratusental tvingats till ett liv som de inte tål nere i Indiens mördande värme och slättland. Här har den berömda asiatiska bristen på rationalism nått en höjd eller ett lågmärke som ej kan överträffas.

Pepsiturer i Bodhgaya

Första gången jag kom till Bodhgaya var jag den enda västerlänningen där för bara två år sedan. Vid andra besöket i februari '95 såg man här och där en och annan tillknäppt västerlänning. Nu var det plötsligt fullt med västerlänningar överallt. Emellertid var dessa västerlänningar lyckligtvis inte bara vanliga turister utan framför allt buddhistiska studenter och sökare.

Emellertid var blotta förekomsten av så många västerlänningar (350 enligt en uppgift) tillräckligt för att det normala livet skulle infekteras. Redan fanns det dyrare restauranger med västerländsk mat och vidrig västerländsk rockmusik.

Mitt illamående sedan passerandet av gränsen kulminerade till en sådan middag. Det förelåg ingen aptit, men man måste ju äta i alla fall, och då maten därmed intogs måste måltiden tvärt avbrytas efter några tuggor av skyndsamt utomhus för att kräkas. Kan-ske var det maten, kanske var det den hemska musiken, kanske var det överansträngning efter alla strapatserna och låglandets bakteriechock, men troligtvis var det alla tre.

Det var då jag träffade Andreas, en svensk, som varit ute i Indien, Nepal och Thailand i nio månader och därunder drabbats av ett stort urval sjukdomar, främst mask, som till slut kom krypande ut ur näsan på honom. Av nödvång hade han fått skola sig i skyddsåtgärder. Mot min förstörda mage rekommenderade han Pepsi-Cola, något som jag aldrig druckit sedan jag var i Pompeii 1966 och då blev dödssjuk av. Emellertid var det inte lätt att få tag i Pepsi-Cola i Bodhgaya. Min gode vän Shahabuddins bror visade mig dock det ställe i byn som hade monopol på Pepsi-Cola. Där inhandlade jag en flaska som jag medtog till min lunch och avnjöt där (under hotfulla kurrningar från mag-trakten) för att sedan efter lunchen pliktskyldigast återgälda tomflaskan till monopol-innehavaren, vilket denne varit mycket noga med att utbedja sig om. Sålunda

var mina Pepsi-turer på det heliga stället Bodhgaya fyra till antalet: 1) Jakten på flaskan med lokalisering av butiken, 2) Inhandlandet av flaskan genom personligt besök i butiken, 3) Förändret av den öppnade flaskan till min restaurang, och 4) Återförändret av tomflaskan till butiken.

Maten behölls efter denna lunch. Om det var tack vare Pepsi-Cola lär dock vara svårt att närmare utröna.

Utanför ingången till den stora stupan vid Buddhas Diamanttron samlas tiggarna. De flesta är gamla kvinnor, "tarts", invalider och vanskapta. De ligger eller sitter huller om buller och upptar en ganska stor yta, så att det ibland kan vara svårt att komma förbi dem. En av dessa tiggerskor fick plötsligt mitt på den öppna platsen innanför den första porten ett rysligt epileptiskt anfall. Hon tuggade fradga och sprattlade i hela kroppen och hade kunnat tolkas till ett tiggarknep, om det inte hade hållit på så länge. Plötsligt försvann tiden och rummet, och scenen var precis som hämtad från ett av dessa chockerande patientmöten som Jesus ofta hade i Jerusalem. Här var det samma armod, samma totala lidande, samma överväldigande heliga tempel, och munkar klädda som i romerska togor. Plötsligt blev buddhismen och kristendomen i denna blyxtbelysning av det hopplösa mänskliga lidandet identiska med varandra utan några som helst påfallande skillnader längre.

Andreas hade deltagit i den stora tibetanska fredsmarschen från Delhi i mars '95 och till och med videofilmade den, denna väl motiverade demonstration, som slutade så snöpligt redan i Ambala, därför att den indiska regeringen inte givit demonstranterna tillstånd att gå längre. De hade tänkt marschera till Kathmandu och Lhasa men stoppades alltså redan i Ambala söder om Chandigarh.

Tyvärr fick jag inte träffa min vän Shahabuddin den här gången. Han hade skickat ut sina mycket intressanta och väl planerade pilgrimsreseprojekt (för vällärd till buddhis-mens heligaste platser i Indien samt Lumbini) till hela världen, främst Europa, Amerika, Malaysia, Australien och Japan, men fått föga respons. Han var nu bortrest, och jag fick nöja mig med att umgås med hans bror, som är mera försiktig och jordnära. Han kunde dock ge mig ovärderlig hjälp med min sista tågbiljett i Indien till Delhi, vilket gav honom mycket problem och två resor till och från Gaya. Därmed skulle jag åtminstone komma tillbaka till Delhi och Moskva, medan färden från Moskva till Göteborg tills vidare var ett öppet problem.

del 16 och avslutning.

Delhi nåddes i gryningen, och det gällde att genast ta i tu med de överväldigande problemen inför återresan. Dessa tillökades dessutom genom att min taxichaufför inte kunde hitta Aeroflots kontor: han körde mig först till YMCA och sedan runt i hela staden. Till slut fick jag själv visa honom vägen - och betala för alla omvägar.

Som alltid togs jag väl emot av Aeroflot, och de satte sig genast in i mina problem under gravallvarligt begrundande och en massiv tystnad, som knappast bådade gott. Till slut öppnade min betjänare munnen och avgav diagnos:

"Allt är klart till Moskva. Där är inga problem. Men sedan vet jag inte hur vi ska göra. Flyget till Göteborg från Moskva går precis 25 minuter efter att ditt flyg har landat. Om planet håller tiden finns det kanske en chans för dig att hinna..."

Det skulle alltså bli en hemresa med marginaler på högst några minuter, och oddsen var klart emot mig, när man betänker hur Aeroflots flyg från Indien sällan håller tiden.

Men min man hade rätt. Allt gick väl till Moskva. Av hänsyn till mitt problem fick jag också ta båda mina resväskor som handbagage, då de ändå inte vägde så mycket. I Moskva ställdes man sedan inför det förbluffande beskedet: flyget hade kommit fram

25 minuter för tidigt. Vi hade alltså vunnit 25 minuter extra, och därmed var det inga problem med Göteborgsflyget. Man kunde rentav ta det lugnt.

Följden blev, att denna sista och längsta etapp på hela resan blev den tidsmässigt kortaste och mest smidiga och smärtfria. Det tog 10 timmar från Delhi till Göteborg via Moskva. Jag har aldrig varit med om maken. Dessutom hade jag ett ytterst trevligt resällskap hela vägen: ett danskt par från Årjäng, som hade Indien som specialitet och som ägnat årtal åt akademiska forskningar kring religionsfilosofierna i norra Indien och framför allt i Garwhal, där jag hade härjat som mest under denna resa.

Denna slutkläm beseglade den otroligt succéartade karaktären av hela resan. De nästan fem veckorna med två flygresor, två långa tågresor, tolv långa bussresor och tolv hotell inklusive all mat hade kostat sammanlagt 7000 kronor - min billigaste resa någonsin om man räknar per dag. Dessutom var behållningen av resan med dess erfarenheter och studier, arbetsresultat och de nya kontakterna den största och mest givande någonsin.

En sådan oöverträffad resa blir svår att överträffa i framtiden.

(22.10 - 23.11.1995)